

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Historický vývoj canisterapie napříč organizacemi

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

REHABILITACE

Autor: Denisa Dufková

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Řimnáčová

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem **Historický vývoj canisterapie napříč organizacemi** jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. 5. 2018

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Zuzaně Řimnáčové, za čas, který mi věnovala, za cenné rady, podněty, připomínky a vstřícný přístup při zpracování. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za pomoc a podporu. A v neposlední řadě patří velké díky všem informantům, kteří mi věnovali čas a byli ochotni se mnou spolupracovat.

Historický vývoj canisterapie napříč organizacemi

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá tématem historie canisterapie napříč organizacemi. Mapuje vývoj a zlepšení canisterapie v organizacích poskytujících sociální služby v Českých Budějovicích. Teoretická část práce se zabývá popisem zooterapie a canisterapie. Naznačuje historii terapie za pomoci zvířete, popis dělení, metody a využívané formy. Další kapitola je zaměřena na problematiku canisterapie. Popisuje počátky vztahu psa a člověka, historii terapie ve světě i v České republice a další specifika terapie.

Cílem praktické části práce bylo zjistit, jak se canisterapie zdokonalila v průběhu let v organizacích poskytujících sociální služby v Českých Budějovicích. Pro dosažení tohoto cíle byly sestaveny 2 hlavní výzkumné otázky. 1: Jak se historicky vyvíjela canisterapie v Českých Budějovicích? 2: Jak se canisterapie v Českých Budějovicích zlepšovala v průběhu let? Výzkum byl zpracován kvalitativní strategií. Byla zde využita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor tvořili pracovníci ze třech organizací poskytující sociální služby v Českých Budějovicích, kteří přicházejí s canisterapií do styku. Nadále byl výzkumný soubor rozšířen o canisterapeuty, kteří do organizace pravidelně docházejí.

Výsledky jsou zpracovány formou otevřeného kódování. Z výsledku bylo zjištěno, že úroveň canisterapie se stále zvyšuje. Toto tvrzení můžeme vidět na změnách v rámci organizace – zájem o canisterapii se zvyšuje a počty klientů jsou také čím dál vyšší. Nadále bylo zjištěno, že je snaha o sjednocení a zařazení canisterapie do metod sociální práce.

Tato práce by mohla sloužit veřejnosti, canisterapeutům a organizacím poskytující sociální služby k tomu, aby viděli, že canisterapie je cílená práce s klienty, a že je snaha jí zařadit do metod sociální práce.

Klíčová slova

Zooterapie / Canisterapie / Vývoj canisterapie / Historie canisterapie

Historical development of canistherapy across organizations

Abstract

This Bachelor's work deals with the topic of historical development of canistherapy across the organizations and surveys the development and improvement of canistherapy in the organizations, which provide social services in České Budějovice. The theoretical part describes zootherapy and canistherapy. It shows the involvement of animals in therapy, its history, subdivision, methods and forms used. Next chapter focuses on canistherapy issues. It describes the origin of the relationship between dog and human, history of the therapy in the world, in Czech Republic, and other specifics of the therapy.

The aim of the practical part was to find how much the canistherapy has improved over the years in organizations providing social services in České Budějovice. Two major research questions were posed to identify these goals. 1: How has the canistherapy in České Budějovice developed historically? 2: How has the the canistheraphy improved in České Budějovice over the years? A qualitative research strategy has been used for research, using a polling metod and a semistructured interview technique. The research team consisted of workers from three organizations providing social services in České Budějovice and was completed by a canistherapists, who visit the organization on a regular basis.

The results were processed using the method of open coding. The results showed that the standards of canistherapy are still improving. We can see this fact on changes within the organizations - the number of clients and their interest in canistherapy is growing. It was found that there is an active effort to unify and include canistherapy into the methods of social work.

This work can be used by the public, canistherapists and organizations providing social services, to describe canistherapy as a focused therapy for the clients, and to inform about the efforts to include the canistherapy into the methods of social work.

Key words

Zootherapy / Canistherpay / Development of canistherapy / History of canistherapy

Obsah

1	Současný stav	10
1.1	Zooterapie	10
1.1.1	Historie zooterapie	10
1.1.2	Druhy zooterapie	11
1.1.3	Metody zooterapie	14
1.1.4	Formy zooterapie	15
1.1.5	Účastníci zooterapie	15
1.2	Canisterapie	16
1.2.1	Etiologie psa	16
1.2.2	Historie canisterapie	18
1.2.3	Historie canisterapie v České republice	19
1.2.4	Fáze canisterapie	20
1.2.5	Plán canisterapie	21
1.2.6	Účinky canisterapie	21
1.2.7	Cílové skupiny využívající canisterapii	23
1.2.8	Výběr vhodného psa pro canisterapii	25
1.2.9	Psovod	26
1.2.10	Cíle canisterapie	26
1.2.11	Zásady dobré canisterapie	27
1.2.12	Rizika spojená s canisterapií	27
2	Cíl a výzkumné otázky	29
2.1	Cíl práce	29
2.2	Výzkumné otázky	29
3	Metodika	30
3.1	Použité metody a techniky výzkumu	30
3.2	Realizace výzkumu	32
3.3	Způsob výběru a charakteristika výzkumného souboru	33
3.4	Etika výzkumu	33
4	Výsledky	35
4.1	Obecné informace	35

4.2	Historický vývoj canisterapie v organizacích poskytující sociální služby v Českých Budějovicích	38
4.3	Zlepšení canisterapie v Českých Budějovicích	39
5	Diskuze	47
6	Závěr.....	51
7	Seznam použité literatury	52
8	Seznam příloh.....	57

Úvod

„Je celkem snadné psu rozumět a naučit se číst jeho myšlenky. Pes se neumí přetvařovat, neumí klamat, neumí lhát, protože neumí mluvit.“

Axel Munthe

Pod pojmem canisterapie se označuje terapie, která využívá psa. Je to spojení latinského slova canis = pes a řeckého terapie = léčba. Tato metoda slouží k podpoře zdraví a psychiky lidí pomocí interakce mezi člověkem a psem.

Pes jako průvodce člověka je známý již od pradávna. Jejich vztah se nese celou historií. Pes sloužil člověku jako pomocník, přítel a společník po tisíce let. Již prehistorickému člověku stál pes po boku. Dále se vyskytuje v náboženství mnoha kultur, v bájích a legendách. Ve středověku se psovi udělovala božská pocta a byl velice uctíván. Jeho léčivá síla byla spojována s náboženskými představami a rituály. Ve středověku se ke zvířatům zaujímal církevní vliv a pes byl vnímán jako podřadné stvoření. V novověku se lidé začali zaměřovat na šlechtění psů, aby sloužili jejím potřebám. Psi se začali používat ve spoustě léčebných zařízení, a byli používáni k léčbě pacientů.

V České republice se canisterapie začala vyvíjet až po roce 1989. A v této době sem začaly pronikat materiály ze zahraničí. Hlavním iniciátorem canisterapie bylo brněnské Sdružení FILIA. Autorkou tohoto názvu se stala Jiřina Lacinová v roce 1993, která se stala průkopníkem canisterapie a vytvořila první metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy. V České republice se canisterapie používala ojediněle. Postupem času začaly vznikat různé organizace, které se zabývaly canisterapií.

Pes je pro člověka symbolem mnoha dobrých vlastností, zejména věrnosti a oddanosti, proto je brán za citlivého a upřímného tvora, neschopného špatných lidských vlastností. Vztah mezi psem a člověkem je symbolem lásky a věrnosti. Díky tomuto mohla vzniknout canisterapie, která má neobyčejné účinky na zdraví člověka.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zaměřuje na problematiku canisterapie a její historii a chce ukázat veřejnosti, jak tato terapie probíhá. Praktická část je zpracovaná kvalitativním výzkumem a je zde využita metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor tvořili pracovníci ze třech organizací poskytující sociální služby v Českých Budějovicích,

kteří byli doplněni o canisterapeuty, kteří k nim pravidelně docházejí. Cílem práce bylo zjistit, jak se canisterapie zdokonalila v průběhu let v organizacích poskytujících sociální služby v Českých Budějovicích.

1 Současný stav

1.1 Zooterapie

Votava a kol. (2003) definuje zooterapii jako terapii pomocí jakéhokoli živého zvířete, které je člověku příjemné, a dokáže s ním navázat oční nebo hmatový kontakt, přičemž zvíře je pro něj společníkem, zdrojem mazlení, důvodem k radosti a motivací k rozhovoru nebo pohybu. Pojmem zooterapie rozumíme pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka a to v oblasti zlepšení paměti, motoriky, komunikace nebo zmírnění stresu, kdy je zvíře tzv. koterapeutem neboli prostředníkem (Freeman, 2007). „V českém jazyce neexistuje zvláštní pojmenování metody využití zvířete jako léčebného prostředku pro člověka. Anglosaská literatura používá označení „léčení prostřednictvím domácích miláčků“ (popřípadě *léčení domácími miláčky*)“ (Nerandžič 2006, s.15). Suroowan a kol. (2013) se také zmiňují o léčení pomocí zvířat, které slouží ke zmírnění zdravotních problémů a onemocnění. Hypšová (2004) uvádí, že zvíře je nejoddanějším a mnohdy jediným přítelem člověka a jejich vztah je pokaždé otevřený a upřímný, a proto utváří v člověku pocit potřebnosti a vytváří často motivaci k pohybu.

1.1.1 Historie zooterapie

Člověk používal zvíře jako pomocný prvek už od pradávna. První zvířata, která sloužila člověku, byli psi a kozy (Lacinová, 2007). Dále se autorka zmiňuje o dobách, kdy zvířata přijímala různá výsadní postavení, například ve starověkých civilizacích, jako byl Starý Egypt, Etiopie, Babylon, Persie, Indie, Řecko a Řím, se dochovalo i několik důkazů o uctívání až zbožštění psů a koček.

Bajtlerová a kol. (2014), Odendaal (2007) a Lacinová (2007) popisují založení programu občanské péče osobám s hendikepem s používáním zvířat v belgickém Gheelu kolem 9. století. Dále tito autoři uvádějí, že koncem 18. století, byla v Anglii založena sociální a terapeutická instituce, která měla za cíl dohlížet na dobré zacházení s pacienty v psychiatrických nemocnicích. Součástí této péče byl i kontakt se zvířaty, konkrétně využívali králíky a drůbež. Koncem 19. století byl v Německu založen domov pro epileptiky, který měl za pomoci zvířat, naučit pacienty sebekontrolu (Odendaal, 2007).

První použití zvířat v nemocnicích, se odehrálo v USA v roce 1919 a používali se zde psi jako „kamarádi ke hrám“ (Lacinová, 2007a). Dále autorka uvádí rok 1966, kdy bylo založeno rehabilitační centrum Beitostolen v Norsku pro zdravotně postižené, kde se

součástí léčby stali psi a koně. Odendaal (2007), Lacinová (2007) a Vízdalová (2005) se shodují, že o největší průlom v zooterapii se postaral americký psychiatr Levinson, který v roce 1969 přinesl osobní zkušenost se psím „koterapeutem“. Díky tomuto v roce 1982 položil metodologické základy nové vědní disciplíny – „*pet-facilitated therapy*“ = zvířaty podpůrné terapie.

Lacinová (2007) také zmiňuje největší rozmach zooterapie v USA, kde se zavádí nové odvětví, jde o takzvaný návštěvní program, který se dostává do domovů pro seniory, nemocnic, léčeben, dětských domovů, věznic, škol a psychiatrických zařízení. Na anglosaském území se rozrůstá tento návštěvní program v podobě psychiatrických zařízení a v zařízeních pro osamělé a nemocné osoby, a proto se v této době začínají cvičit servisní psi pro postižené a začíná se zavádět terapeutické ježdění na koni.

Galajdová (1999) uvádí, že v 80. letech 20. století stoupá profesionalita terapeutů a poprvé se objevují takzvané metody „AAA- Animal Assisted Activities“ a „AAT- Animal Assisted Therapy“, dále byly vypracovány metodiky pro výchovu a výcvik zvířat. Německo se od 80. let. také zapojovalo do praktických a výzkumných aktivit. Lacinová (2007) uvádí, že se tam nejvíce provádělo terapeutické ježdění na koni a aktivity a terapie se psy.

Co se týká situace zooterapie v České republice, tak ta se začala rozvíjet až po pádu Sovětského svazu, do té doby byl tento obor neznámý. Největší rozmach přišel až v roce 1995, o který se zasloužila Dr. Galajdová a Dr. Lacinová (Lacinová, 2003).

1.1.2 Druhy zooterapie

- ***Felinoterapie***

Bajtlerová a kol. (2014) definuje felinoterapii jako využívání kočky a jejího kontaktu ke zlepšení kvality života klientů. Kohoutová a Gardiánová (2013) se shodují na tom, že felinoterapie je léčebná interakce mezi kočkou a člověkem.

Z historie stojí za to zmínit, že kočky zastávaly mnoho rolí. Například Bajtlerová a kol. (2014) uvádějí, že kočka byla zejména používána jako pracovní síla, ale v mnoha zemích, jako byl starý Egypt, byla dokonce i uctívána. Na druhou stranu ve středověké křesťanské Evropě byla kočka viděna jako společnice d'ábla a sil temna.

Nerandžič (2006) se zmiňuje o léčbě pomocí koček, která spočívá ve facilitaci ruky a ta je spouštěna podrážděním kočičími chlupy a prohříváním rukou při kontaktu se srstí. Gardiánová a Hejrová (2015) uvádějí, že hlavní příčinou využívání koček v zooterapii je zejména strach ze psů nebo alergie. Dále dle Nerandžiče (2006) se touto terapií procvičuje úchop ruky, který souvisí s údržbou koček, tím je myšleno česání a krmení.

- **Lamaterapie**

Lamaterapie znamená léčebné použití lamy v rámci zooterapie (Freeman 2007). Bajtlerová a kol. (2014) poukazuje na lamy jako na zvířata trpělivá a přátelská, tudíž práce s nimi je založena zejména na vodění a hlazení, a proto jsou vhodné ke kontaktu s tělesně a mentálně postiženými klienty. Stegemann a Mazánek (2004) uvádějí, že kontakt s lamami je velkým zážitkem pro psychicky nemocné klienty nebo pro klienty s postižením.

- **Ornitoterapie**

Freeman (2007) definuje ornitoterapii jako použití ptactva v rámci zooterapie. Bajtlerová a kol. (2014) uvádějí, že pro zooterapii jsou přijatelnější druhy s vyšším vnímáním a komunikativností jako jsou papoušci, holubi nebo pěvci. Kohoutová a Gardiánová (2013) se ve svém článku zmiňují o tom, že ptáci nejsou v zooterapii moc zastoupeni. Nicméně autorky shledávají přínos kontaktu ptactva s člověkem v tom, že se díky nim stimuluje sociální interakce, zodpovědnost a sebevědomí člověka.

- **Hiporehabilitace**

Bajtlerová a kol. (2014) uvádí, že hiporehabilitace obsahuje aktivity a terapie, do kterých se zapojuje kůň a člověk. „*Hiporehabilitace je komplexní cílená metoda, která je určena pro širokou škálu klientů s fyzickými, psychickými nebo výchovnými potížemi, podle nichž jsou klienti rozděleni do jednotlivých forem s odlišnými cíli a metodikami*“ (Šupáková, 2008, s. 116). Bajtlerová a kol. (2014) se zmiňuje o koňském hřbetě, který je jedinečným zdrojem pohybových impulzů, díky kterým je jezdec stimulován.

Z historie stojí za zmínku uvést dobu kamennou, kdy byl kůň pro člověka jen zdrojem obživy a až později se začal zužitkovávat, například trus se používal jako palivo (Nerandžiče, 2006). Dále autor uvádí první zmínky o léčebném využití koně od

jihoamerických indiánů, kteří dávali své bojovníky na koňský hřbet, a tímto se nevědomky konala masáž hrudního koše a uvolňovaly se dýchací cesty.

Dělení hiporehabilitace dle Vízdalové (2007):

- Hipoterapie - využívá pohyb koně, který působí na člověka. A je používána jako fyzioterapeutická metoda.
- Parajezdeckví – jedná se o sport, který slouží ke sloučení skupin lidí s postižením i bez postižení. Udržuje dobrou psychickou a fyzickou pohodu klienta.
- Léčebné pedagogicko-psychologické ježdění – jde o metodu, která napomáhá pozitivním změnám v chování. Slouží k tvorbě sebevědomí, zlepšuje sebeovládání, potlačuje agresi a úzkost.

- ***Canisterapie***

Freeman (2007) definuje canisterapii jako použití psa v zooterapii. Dále je toto téma podrobněji popsáno v dalších kapitolách.

- ***Další druhy zooterapie***

Savci (například morčata, králíci, čincily, hlodavci) jsou velmi nenáročným druhem, jak už na prostředí, tak na způsob chovu, ale jediná jejich nevýhoda spočívá v tom, že se dožívají krátkého věku (Bajtlerová a kol., 2014).

Ryby jsou, dle Gardiánové a Hejrové (2015), přijatelnou možností k terapii, díky možnosti trvalého umístění akvária v zařízení, které u klientů stimuluje přírodu a má na ně uklidňující účinky.

Hospodářská zvířata se v zooterapii používají pomocí malých terapeutických a výukových farem, které slouží k integraci člověka, rozvíjí motoriku, zlepšují znalostí a dovedností a dále slouží k nabytí sociálních a pracovních zkušeností (Bajtlerová a kol., 2014).

Insektoterapie je terapie pomocí hmyzu (Freeman, 2007). Hmyz se od počátku používal přímo i nepřímo v medicíně, napříč různými kulturami po celém světě, například larvy se živí mrtvými tkáněmi, což zamezuje vzniku gangrény (Costa-Neto, 2002).

Dále lze využívat delfiny (delfinoterapie), volně žijící zvířata a také exotická zvířata (Freeman, 2007).

1.1.3 Metody zooterapie

- **AAA- *Animal Assisted Activities***

Je to metoda zaměřená na aktivity za asistence zvířat, které slouží jako motivace ke vzdělávání a k rekreaci nebo má terapeutické účinky, které zvyšují kvalitu života (Odendaal, 2007). Fejkusová a Mičulková (2005) uvádějí, že tato cílená činnost může být vedena i laikem.

- **AAE – *Animal Assisted Education***

Freeman (2007) definuje tuto metodu jako vzdělávání za pomoci zvířat, jedná se o kontakt člověka a zvířete, za účelem zlepšení výchovy, vzdělání nebo sociálních dovedností. Tuto metodu nejčastěji praktikují pedagogové, při organizaci zážitkové výuky, kde je využíváno pozitivního a vzdělávacího vlivu zvířete na žáky (Dělení animoterapie na AAA, AAT, AAE a AACR, ©2018).

- **AAT - *Animal Assisted Therapy***

Jedná se o terapie za asistence zvířat, které jsou zaměřeny na cílenou intervenci, kdy je zvíře zařazeno do léčebného procesu (Odendaal, 2007). Fejkusová a Mičulková (2005) zmiňují, že tato činnost je vedena zejména profesionálem. Pro tuto terapii je velmi vhodný pes, který je schopný náležité interakce s lidmi, velmi dobře působí u jedinců s afektivními, emocionálními a kognitivními poruchami, nebo u lidí sociálně znevýhodněných (Vallejo a kol.,2017).

- **AACR - *Animal Assisted Crissis Response***

AACR znamená krizová intervence za pomoci zvířat, která je založena na kontaktu zvířete s člověkem, který se ocitl v krizovém prostředí a slouží ke zlepšení psychického a fyzického stavu (Freeman, 2007). Tvrdá (2005) uvádí důležitost canisterapeutického týmu, který napomáhá ke zklidnění osob, pomocí speciálních metod a technik, které přenášejí pozornost na nestresující zážitky. Eaton-Stull (2016) uvádí, že týmy tvoří

speciálně proškolení psi, kteří musí zvládat stres, nepříjemné události a chaos, a také musí být schopni poskytovat efektivní podporu člověka.

1.1.4 Formy zooterapie

Freeman (2007) rozděluje formy zooterapie tímto způsobem:

- ***Návštěvní program*** je nejrozšířenější forma, která spočívá v pravidelných návštěvách zooterapeutického týmu v zařízení nebo v domácím prostředí klienta.
- ***Jednorázové aktivity*** jsou aktivity krátkodobé nebo jednorázové, které jsou určeny pro širokou veřejnost nebo naopak pro skupinu klientů. Zooterapeutický tým si připravuje veřejné prezentace, ukázky, setkání nebo přednášky.
- ***Pobytový program*** zahrnuje jednorázové nebo pravidelné pobyty klientů zejména na táborech, ekofarmách, ve výcvikových střediscích či jiných sídlech, kde jsou prováděny zooterapeutické služby.
- ***Rezidentní program*** je trvalé držení/umístění zooterapeutického zvířete v zařízení, přičemž majitel je buď klient, nebo zařízení.
- ***Ambulantní program*** je provozování zooterapie v ordinaci lékaře/specialisty/školního psychologa a tak dále, kam klient dochází a tam slouží k odbourávání strachu a motivuje ke spolupráci.
- ***Program péče o zvíře*** slouží jako motivace člověka k práci, samostatnosti, zodpovědnosti a pravidelným návykům. Cílem je zapojení klienta do života mimo zařízení.

1.1.5 Účastníci zooterapie

Freeman (2007) dělí zooterapii podle:

- počtu klientů (individuální a skupinová)
- počtu zvířat (zooterapeut + jedno zvíře, zooterapeut + více zvířat)
- složení pracovní jednotky (zvíře + zooterapeut + klient, zvíře + zooterapeut + klient + personál, popřípadě další pomocníci)
- způsobu práce (samostatná práce, spolupráce několika zooterapeutických týmu).

1.2 Canisterapie

Votava (2003) definuje canisterapii jako terapii pomocí živého psa. Eisertová (2007a) uvádí, že autorkou termínu canisterapie se stala Jiřina Lacinová, která se zároveň zasloužila o průlom tohoto oboru a složila tento odborný název z latinského canis, což znamená pes a terapie, to znamená řecky léčba. „*Canisterapie doslova znamená léčba pomocí psa, je to duši hojící pocit, který v nás zanechává kontakt s milým a bezprostředním psem, pocit, že nejsme sami, že někoho zajímáme a že někdo nás má rád a těší nás*“ (Galajdová, 2011, s. 15). Eisertová (2007a) dále popisuje canisterapii jako léčebný kontakt psa a člověka, přičemž je pes úslužným společníkem člověka a má na něj i výchovné vlivy.

Nerandžič (2006) uvádí, že základním principem léčebného využití psa je vyvolání samoléčitelských schopností, ke kterým patří hlavně psychologické účinky (antidepresivní a antistresové) a nastává i aktivace pozitivního myšlení. Dále se také autor zmiňuje o aktivaci a mobilizaci fyzických, psychických a imunitních funkcí. Canisterapie se používá hlavně jako podpůrná psychoterapeutická metoda (Galajdová, 1999). Ungerová (2008) se zmiňuje o canisterapii jako o speciálním typu léčby, při kterém se účelně využívá chování a fyziologie psa. Canisterapie pomáhá ke zlepšení koncentrace a pozornosti, k rozvoji sociálního citění a k zlepšení kvality života a v některých případech se může u klienta snížit i agresivita (Eisertová, Švestková 2011). U canisterapie je kladen důraz na řešení problémů psychologických, citových a sociálně integračních, na druhou stranu působení na fyzický stav je až na druhém místě a zahrnuje spíše složku motivace prostřednictvím psa (Canisterapie, © 2017).

1.2.1 Etiologie psa

Původ a domestikace psa je známa již dlouhou dobu. Pes domácí neboli canis familiaris, byl vyšlechtěn z vlka před více než 14 tisíci lety, podstatně dříve než proběhla samotná domestikace, a proto genetická studia zohledňují několik různých teorií, kupříkladu, že psi mohli být domestikováni několikrát, na různých místech a na druhou stranu uvádějí, že všichni mohli pocházet z jedné východoasijské populace (Říčánková, 2007). Dále se autorka domnívá, že pravděpodobný důvod k domestikaci byla právě spolupráce člověka se psem při lovu potravy.

Sociální chování je určitým vzorcem chování ve smečce, které se projevuje ochranou teritoria, projevy agresivity, podřízeností, v přátelském i neutrálním chování a udržování vzdálenosti a hierarchie (Etiologie psa, © 2010.). Říčančková (2007) podotýká, že v rámci smečky jsou interakce přátelské, ke konfliktům dochází zejména při setkání s cizími zvířaty, ale zcela jiné je jejich chování, pokud žije s člověkem. Komunikační signály u psů probíhají pomocí určitých výrazů ve tváři, se kterými se pojí i hlasové signály, jako je vrčení a štěkání (Svobodová, 2014).

Reprodukční období u psa nastává o dost dříve než u vlka, u fen pohlavní zralost nastává okolo 6. - 9. měsíce a u psů zhruba v 9. - 12. měsíci (Žák, Voslářová, © 2015). Říčančková (2007) se zmiňuje o pozorování volně žijících psů, ve kterém se dokázalo, že většina fen se páří pouze s jedním nebo několika málo samci. Jen občas se ve samice páří se všemi bez rozdílu. Dále tato autorka zmiňuje péči o mláďata, kterou zastává většinou jen fena.

Teritoriální chování se spojuje s určitým územím, které si zvíře brání, a často tak nastávají i agresivní střety, tudíž se jim snaží zamezit pomocí vyznačením svého teritoria a to vytím, výkaly a močí (Svobodová a kol., 2014).

Lovecké chování se dle Říčančkové (2007) podřídilo domestikaci, vlci se živí pomocí pátrání po kořisti a útoku na ni. Svobodová a kol. (2014) se s tímto tvrzením shoduje a uvádí, že toto chování zůstalo i psům, kteří již doslova neloví kořist, ale přesouvají toto chování na předměty a míčky.

Komunikace s člověkem je velice důležitá, člověk a pes se musí naučit rozpoznávat vzájemné signály (Etiologie psa, 2010). „*Psi citlivě reagují na lidskou verbální i neverbální komunikaci a jsou schopni využít tyto signály při řešení různých úkolů*“ (Říčančková, 2007, s. 57). Galajdová (1999) uvádí, že psi jsou schopni rozpoznat úmysl člověka jen podle jeho výrazu v obličeji. Říčančková (2007) poukazuje na hlasovou komunikaci člověka, která vyjadřuje schopnost psa pochopit lidské požadavky a splnit jeho úkoly.

Hra je podle Svobodové (2014) důležitou součástí pro utvoření vztahu mezi psem a jeho majitelem a slouží jako motivace pro socializaci.

1.2.2 Historie canisterapie

Nerandžič (2006) se zmiňuje o prvopočátku soužití psa a člověka, o kterém se ví velice málo, přičemž jejich soužití sahalo až do dávné historie. Lacinová (2007) uvádí výsadní postavení psa jako lidského společníka, které se datuje o 10 až 60 tisíc let zpátky. Pes se spojil s člověkem dobrovolně, postupně zdomácněl a začal žít v jeho společnosti už někdy v letech 15 000 před naším letopočtem. Lacinová (2007) se zmiňuje o společnémžití psa s prehistorickým člověkem, při kterém pes plní funkce hlídací, lovecké, pastevecké, dopravní i funkce hygienické a společenské, to dokazují archeologické nálezy, například společné hroby. Nerandžič (2006) popisuje psí a lidské soužití, jako jakési zvýhodnění, kdy pes člověku pomáhal lovit a člověk se s ním na oplátku dělil o potravu, kvůli tomu se pes stal hospodářským zvířetem. Tahal náklad, hlídal společné obydlí, a v souvislosti s tím se z něj stal společník a partner člověka. Díky tomuto chování, se podle autora, pes stal na člověku závislý a včlenil se do lidské společnosti. Nyní je vztah mezi psem a člověkem symbolem lásky a věrnosti.

Ve středověku byl pes velice uctíván. Svědčí o tom Starý Egypt, kde byly v hrobkách nalezeny malby a sošky psů, například i v hrobě Tutanchamonově (Galajdová 1999). Podle Nerandžiče (2006) ve Starověkém Egyptě dosahovali psi až kulturní úroveň bohů, například bůh smrti Anúbis byl vyobrazován s lidským tělem a psí hlavou, na jehož počest bylo založeno město Cynapolis, ve kterém byli psi chráněni a bylo jim uděleno božské počty spojené s mumifikací a rituálním pohřbíváním. Extrémní případy uctívání psa se, dle Galajdové (1999), objevily v Etiopii, kde byl pes zvolen za krále a bylo tam rozhodováno podle jeho chování, například jeho zaštěknutí znamenalo nesouhlas a zavrtění ocáskem znamenalo souhlas. Nerandžič (2006) se zmiňuje o bohyni lovu Dianě, bohovi obchodu Merkurovi a bohovi války Martovi, kteří pocházeli z Antického Řecka, kterým lovečtí psi dělali doprovod. Dále autor uvádí Antické Řeky a Římany, kteří psům přidělovali významné role, jako průvodce svých bohů, a tak to bylo i v Persii a Indii. Pes patřil k babylonským lékařům, protože už tenkrát se vědělo o léčebných schopnostech, které mají psí sliny (Galajdová, 1999). Lev (2003) uvádí, že různé léčebné produkty se získávaly ze zvířecího těla, respektive látky živočišného původu, jednalo se o med, vosk, pižmový olej i korál. Starý Orient se podle Lacinové (2007) může pyšnit celou řadou cíleně šlechtěných psích plemen, které se používaly ke společenským účelům. Nerandžič (2006) zmiňuje i jihoamerické Inky, kteří uctívali psy jako strážce a průvodce podsvětí.

Ve středověku vztahy ke zvířatům zaujímají církevní vliv (Lacinová, 2007). Galajdová (1999) se zmiňuje o změně přístupu ke psům, když se propagovalo, že je tvorem bez duše a patří k bytostem, které nebudou přijaté do ráje. Téměř u všech národů, jak popisuje Nerandžič (2006), byl pes oblíbeným zvířetem, jen v některých náboženstvích, jako je islám, byl pes považován za nečistého. Altaf a kol. (2017) například uvádí, že přítomnost psa může způsobit nepožehnání od boha Alláha.

Galajdová (1999) a Nerandžič (2006) se shodují na tom, že v novověku během 19. a 20. století se lidé zaměřují na šlechtění psů podle svých potřeb, a záměrně se zabývají vzhledem, velikostí a využitelnými vlastnostmi, a proto vznikala nová plemena. Lacinová (2007) uvádí i Napoleonskou armádu, ve které se poprvé psi využívali k humánním úkolům, a to zejména k vyhledávání raněných vojáků.

Canisterapie se vyvinula již v 8. století ve Franské říši, na základech staletých zkušeností systematického využívání psů v léčebných zařízeních (Nerandžič, 2006). Dále autor uvádí 18. století, kde se využívali záchranářští psi ve Švýcarsku v klášteře sv. Bernarda, nebo se nasazovali psi k léčení duševně nemocných v anglickém Yorku.

Fischer (2003) popisuje rok 1942, kdy bylo v USA používáno léčení pomocí psů při rehabilitaci válečných veteránů. V 60. letech 20. století byly představeny zkušenosti amerického psychiatra Levinsona, který pracoval s dětmi za pomoci svého retrievera. Na toto tvrzení navazuje Lacinová (2007), která uvádí, že v roce 1982 Levinson poprvé sestavil zásady a metodiku canisterapeutické práce.

Pes je pro člověka symbolem mnoha dobrých vlastností, zejména věrnosti a oddanosti, proto je brán za citlivého a upřímného tvora, neschopného špatných lidských vlastností, a také je spojován s legendami a mýty, díky kterým má pro člověka mystický význam (Galajdová, 1999).

1.2.3 Historie canisterapie v České republice

Lacinová (2003) uvádí jako hlavního iniciátora canisterapie brněnské Sdružení FILIA, které se roku 1993 zasloužilo o první českou metodiku léčebného kontaktu saňových psů s handicapovanými dětmi. V České republice se canisterapie začínala používat ojedinele, a to hlavně na začátku 90. let 20. století, zejména v Ústavu sociální péče Kociánka v Brně nebo v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze (Nerandžič, 2006). Tichá (2007c) uvádí rok 1995, ve kterém vznikla Asociace zastánců odpovědných vztahů k malým

zvířatům, která byla založena na podkladě šíření a prohlubování vztahů mezi člověkem a zvířetem. Dále autorka uvádí rok 1997, kdy vznikla Canisterapeutická společnost a postupně se začala canisterapie dostávat i mezi širokou veřejnost, díky tomu vznikaly samostatné regionální organizace zaměřené na canisterapii. Nerandžič (2006) se zmiňuje o pomalém vytváření a rozvíjení zájmových sdružení, které vyvrcholily vytvořením České canisterapeutické asociace, která byla založena v roce 2003 a její předsedkyní se stala PhDr. Jiřina Lacinová.

Lacinová (2003) vyzdvihuje své zásluhy při uznání canisterapie jako vědní disciplíny a zmiňuje se o provádění mnoha svých canisterapeutických akcí, dále také popisuje první test terapeutických psů, který se hojně využívá dodnes. Dále autorka poukazuje na Dr. Galajdovou, která se zasloužila o založení Canisterapeutické společnosti a vydala první knihu o canisterapii.

Nerandžič (2006) uvádí pojem „asistenční pes“, který se dostal do všeobecného podvědomí, díky vybudování zázemí pro odborný výcvik slepeckých psů, které zdravotní pojišťovny řadí do kategorie „prostředky zdravotní techniky“, proto se v roce 2004 podařilo přesvědčit Hygienickou a Veterinární službu v Praze, aby povolila vstup všech terapeutických psů a zvířat do zdravotnických zařízení.

Kliková (2004) poukazuje na problematiku právního ustanovení canisterapie, protože v České republice se nejedná o žádný typ terapie ani o žádný způsob péče.

1.2.4 Fáze canisterapie

Každý odborník, který se zabývá canisterapií, by měl vědět, ve které fázi se klient nachází, a měl by určovat veškeré kroky. Stančíková a Šabatová (2012) dělí fáze tímto způsobem:

- ***Explorační fáze*** slouží k poznání klienta a jeho situace. Zejména se zjišťují jeho přání, představy a očekávání od spolupráce. Dochází k vzájemnému poznávání a sestavuje se dohoda o cílech a individuální plán.
- ***Konsolidační fáze*** se zabývá prováděním jednotlivých aktivit, které směřují k naplnění cílů, potřeb a očekávání, které se dohodly v první fázi.
- ***Ukončovací fáze*** se zaměřuje na vyhodnocení spolupráce, naplnění očekávání, stanovených cílů a individuálního plánu. Klient se musí pomalu připravovat na ukončení aktivit.

Podle Tiché (2007a) se fáze canisterapie rozdělují takto:

- **Příprava na kontakt** spočívá v nastavení programu, stanovení aktivit, které se budou v rámci spolupráce využívat. Velmi důležité je i příprava psa (například očištění, vyvenčení).
- **Vlastní kontakt** se zaměřuje na realizaci canisterapie. Zde je důležité připravit psa a klienta na jejich spolupráci a stanovit pravidla chování.
- **Po setkání** se musí průběh řádně zaznamenat. Hlavní je následná relaxace psa i psovoda.

1.2.5 Plán canisterapie

Canisterapie je v dnešní době prováděna hlavně odborníky, kteří jsou odborně vzdělaní a s klienty pracují podle stanovených metodik, postupů a norem (Duhová cesta, ©2018).

Stančíková, Šabatová (2012) se shodují na tom, že plán by měl být stanoven před každým setkáním s klientem a měl by obsahovat:

- specifikaci cílové skupiny (věk, pohlaví,..)
- jakou formou canisterapie se bude pracovat (AAA,AAT,AAE,..)
- fáze jednotlivých terapií
- stanovení určitých aktivit a v jakém časovém úseku se budou provádět
- vyhodnocení účinnosti terapie.

1.2.6 Účinky canisterapie

Pozitivní vliv psa na člověka je známý odjakživa. Podle Tiché (2007b) má psí kontakt tyto účinky:

- **Sociálně - emoční účinky** jsou zprostředkovány člověku pomocí interakce, komunikace, hlazení a mazlení psa. Tímto se uspokojují potřeby člověka a je pro něj důležité vědět, že pes na něj reaguje určitým příjemným způsobem.
- **Psychické účinky** se vytvářejí díky kontaktu se psem, který podporuje duševní rovnováhu, zprostředkovává uspokojení potřeb blízkosti a bezpečí. Dále spouští antistresové mechanismy. Celkově má na člověka pozitivní účinek a zlepšuje kvalitu jeho života.

- **Tělesné účinky** vznikají na základě podpory tělesné potřeby. Zlepšují se různé dovednosti, vzájemný kontakt mezi psem a člověkem má za důsledek některé biologické změny. Kontakt se psem pomáhá udržovat dobrou fyzickou kondici a podporuje zlepšení funkcí a rekonvalescenci.

Účinky canisterapie uvádí Svobodová a kol. (2014) i takto:

- rozvoj řeči, slovní zásoby, rozvoj komunikace v orální podobě či v podobě gest, pochopení významu některých slov (odměna, najít, vybrat si),
- koncentrace po dobu sezení, odbourávání obav z velkého psa, navazování očního kontaktu, zvýšené sebeovládání, rozvoj samostatnosti,
- učení se pravidlům, učení se přístupu ke zvířatům, citlivosti, ohleduplnosti, potlačení negativismu,
- stimulace sociálního chování (soucit, ohleduplnost, trpělivost, zodpovědnost, potlačení egoismu, agrese, respektování jiné bytosti, poskytování péče), integrace, začlenění se do kolektivu, rozvoj skupinové soudržnosti, vymezení rolí ve skupině, nová přátelství,
- rozvoj hybnosti, omezení spasticity.

Podle Tiché (2007b) má canisterapie účinky na tyto aspekty a funkce:

- jemná a hrubá motorika (koordinace pohybů, samostatný pohyb, zlepšení manipulace s kompenzačními pomůckami),
- myšlení, abstraktní myšlení (fantazie a představivost),
- trénování paměti,
- řečové dovednosti,
- psychosociální podpora, emočně libé prožitky, pozitivní naladění, podpora emocionality,
- relaxace a zklidnění,
- pozornost a soustředění,
- odpoutání od problémů, opora při odloučení od rodiny, posílení pocitů jistoty a bezpečí,
- vlastní aktivita (rozhodování a rozvoj volní sféry, prožitek pocitu úspěchu,
- sociabilita, integrace, navazování nových vztahů, spolupráce, mírnění negativismu)
- běžné aktivity a dovednosti, samostatnost, orientace v prostoru,
- hmat,

- sluch,
- orientace v čase,
- pozitivní vztah ke psům.

1.2.7 Cílové skupiny využívající canisterapii

- ***Dětský klient***

Dítě je klientem velice ovlivnitelným, vždy je u něj co rozvíjet a posilovat (Stančíková, Šabatová, 2012). Galajdová (1999) uvádí, že vztah dítěte ke zvířeti pomáhá k vytvoření sebevědomí, pocitu zodpovědnosti, samostatnosti a zapojení se do společnosti.

Stančíková, Šabatová (2012) uvádějí, že nejčastěji se při práci s dětským klientem využívá canisterapii pro:

- rozvoj dětské fantazie,
- uspokojování citových potřeb a tělesného kontaktu zejm. mazlení a hlazení,
- podporu větší samostatnosti a nezávislosti,
- ovlivnění životního stylu dětí, jakožto zájmová volnočasová aktivita, kterou lze chápat i jako prevenci sociálně negativních jevů,
- posílení sebevědomí, díky nehodnotícímu vztahu mezi dítětem a psem
- celkový rozvoj osobnosti.

Galajdová (1999) se zmiňuje o specifikách vztahu mezi dítětem a psem a to následovně:

- dítě hledí na psa jako na tvora podobného člověku,
- pes je pro ně skutečným přítelem, který je tichý důvěrník, a proto si s ním povídají, sdělují mu tajemství a je pro ně i radostným kamarádem pro hraní,
- pes pomáhá k vytváření dětské fantazii a představivosti,
- uspokojuje citové potřeby dítěte, hlavně potřebu tělesného kontaktu, které probíhá pomocí mazlení a hlazení.

Dále dle Stančíkové, Šabatové (2012) canisterapie přispívá u dítěte k:

- psychické rovnováze dítěte,
- řešení konfliktů mezi vrstevníky nebo v rodině,
- vytváření citových vazeb, podpora empatie,
- navazování nových přátelství,

- navození pocitu bezpečí a jistoty,
- uvědomění si svého já.

- ***Dospělý klient***

Dospělí využívají canisterapii nejčastěji v sociálních službách. Stančíková, Šabatová (2012) uvádějí přínos práce, který spočívá v tom, že:

- uvolňuje bariéry při komunikaci,
- motivuje klienta ke spolupráci,
- pes je motivátorem při aktivizaci klientů k využívání jejich ambicí,
- pes je vnímán pozitivně jako společník a partner,
- přispívá k začleňování do společnosti,
- postupně vyrovnává emoční výkyvy a negativní projevy,
- motivuje nácviku nebo udržení sociálních dovedností.

- ***Geriatrický klient***

Hančlová (2007) uvádí, že pro geriatrické klienty je nejspolehlivějším a často jediným přítelem právě pes. Seniori jsou velice náročná skupina a vyžaduje specifické dovednosti, jako jsou dobré komunikační schopnosti, trpělivost, tolerance a empatie (Stančíková, Šabatová, 2012). Také je důležité poukázat na problémy, se kterými se setkáváme u seniorů. Hančlová (2007) je rozděluje takto:

- zdravotní obtíže,
- změna kvality života,
- problémy s adaptací,
- smutek, osamělost,
- ztráta profesní role,
- závislost.

A proto autorka stanovuje cíle, kterých by terapie měla dosáhnout a ty zní takto:

- ovlivnění zdravotního stavu klientů,
- zvýšení kvality života,
- zlepšení adaptace,

- zvýšení sebevědomí,
- zmírnění stresu,
- zlepšení jemné motoriky ruky,
- zbavení pocitu osamělosti.

V poslední řadě Stančíková a Šabatová (2012) uvádějí význam canisterapie, která slouží k:

- udržení klienta v činnosti a aktivitě,
- zmírnění pocitu osamění,
- zlepšení komunikačního prostředí,
- pes je vnímán jako společník a partner, který má čas a vyslechne,
- při pravidelných návštěvách canisterapeutického týmu je klientovi zprostředkován vztah s okolním světem,
- přispívá k pozitivnímu psychickému naladění, které poté ovlivňuje i zdravotní stav,
- motivuje klienta k rehabilitaci.

1.2.8 Výběr vhodného psa pro canisterapii

Eisertová (2007b) uvádí, že pro canisterapii není vhodný jakýkoliv pes, a proto je důležité poukázat na to, že výběr je postaven na vrozených povahových vlastnostech a je důležitá jeho následná výchova a socializace.

Bajtlerová a kol. (2014) uvádí, že role canisterapeutického psa je náročná, a to po fyzické i psychické stránce. Dále se zmiňuje, že v canisterapii jde o kontakt psa s člověkem, a z tohoto důvodu se musí vybírat vhodný pes, jehož hlavní vlastnosti budou přátelskost a sociabilita.

Svobodová a kol. (2014) se shodují na tom, že je důležité zaměřit se na nervový typ psa a volit typ vyrovnaný, je dobré najít přiměřenou povahu psa podle typu činnosti, kterou má vykonávat, například flegmatický typ pro polohování. Dále se Eisertová (2007b) zmiňuje o zhodnocení potřeb klientů, u kterých je canisterapie provozována a následně tak najít vhodného psa.

Také je důležité zmínit přípravu psa, dle Svobodové a kol. (2014), která zahrnuje:

- Výchovu, která se uskutečňuje od raného věku a výsledkem jsou schopnosti psa zvládat základní povely a přiměřeně se chovat.
- Výcvik, ten by se měl odrážet od budoucí psí orientace. Důležité je, aby pes na vybranou práci splňoval fyzické i psychické předpoklady.
- Zavedení do praxe, je nedílnou součástí přípravy psa. Hlavní je, aby se jednotlivé disciplíny pes naučil ovládat ve vztahu s klientem, a aby si zvykl na prostředí, ve kterém bude působit.

1.2.9 Psovod

Pro člověka, který se rozhodne být canisterapeutem, je velice důležitá jeho osobnost. Bajtlerová a kol. (2014) uvádí, že hlavní je klidná povaha psovoda, dále musí mít sociální citění, musí se stále chtít učit, a především musí mít rád zvířata. Dále se zmiňuje o psovodovi, který by měl mít vždy kladné vztahy s klienty a dokázal jim pomoci a choval se k nim důstojně.

Svobodová a kol. (2014) uvádí psovoda, jako o člověka, který musí přebírat plnou zodpovědnost nad svým týmem, musí mít odborný kurz nebo specializaci v dané oblasti, vést záznam o zdraví psa, chovat k němu patřičnou úctu, a také dbát na jeho potřeby, měl by se podílet na odborných konferencích a seminářích orientovaných na zoorehabilitaci a v neposlední řadě musí mít psovod sociální dovednosti a zvládat patřičné jednání s lidmi.

1.2.10 Cíle canisterapie

Tichá (2007a) uvádí cíle, které musí vždy vycházet z kompletní diagnózy, ale také z dovedností, schopností, potřeb, zájmů a situace klienta.

Podle Stančíkové, Šabatové (2012) cíle souvisí s tím, jak, kde a u jakého klienta se bude canisterapie používat, ale lze je shrnout takto:

- rozvíjet a stimulovat,
- motivovat,
- aktivizovat,
- uvolňovat a zklidňovat.

1.2.11 Zásady dobré canisterapie

Stančíková a Šabatová (2012) stanovují osm zásad dobré canisterapeutické práce, které zní takto:

- Odbornost a profesionalita (orientace v legislativě, v nových trendech, příslušné vzdělání, zachování mlčenlivosti).
- Uzavření Dohody o spolupráci s organizací/zařízením, kde je canisterapie realizována. Stanoví se harmonogram a další podrobné podmínky realizace návštěv.
- Zajistí se součinnost, protože pracovník vždy spolupracuje s personálem zařízení. Nikdy nezůstává s klientem o samotě, tak stejně nikdy neponechá psa o samotě s klientem ani s personálem.
- Doložení příslušných certifikátů, jako je vzdělávání psovoda, zkoušky psa, potvrzení zdravotní způsobilosti, odčervení a očkování psa.
- Péče o psa, do které se zahrnuje čistota, hygiena, eliminace pachů, welfare (to znamená dobrá psychická i fyzická kondice).
- Používání viditelného označení pracovníka i psa.
- Psychohygiena pracovníka a dobrý zdravotní stav
- Příprava na každé setkání, promýšlení přístupů, práce s individuálními cíli klienta.

1.2.12 Rizika spojená s canisterapií

Stančíková a Šabatová (2012) uvádějí, že interakce mezi člověkem a psem přináší klientům radost, uspokojení psychických potřeb a motivuje k činnosti. Ale také s canisterapií přichází určitá rizika, na které je důležité poukázat, aby nedošlo k jejím vznikům. Autorky tyto rizika shrnují následovně:

- Klient nechce kontakt se psem nebo ho netěší, a proto je nutné canisterapii ukončit. V tomto případě by mohla být celá terapie pro klienta stresující.
- Na psovi jsou pozorovány negativní stresové faktory. Je unavený, nebo i nemocný. Opět je na místě canisterapii zrušit, jelikož pes nemusí reagovat obvyklým způsobem.
- Je důležité znát klienta, jeho diagnózu i způsoby jeho projevu, komunikace a chování, aby nedošlo k nepříjemné situaci.
- Canisterapeut také může představovat určité riziko a to v tom, že by u něj mohlo dojít k syndromu vyhoření a celá canisterapie by byla zbytečná.

- Důležité je, aby pes neměl před setkáním negativní zkušenosti, které by narušily jeho důvěru k lidem.
- Nesmí dojít ke zranění psa (například pořezání), to totiž také narušuje jeho pohodu a vztah k lidem, což může narušit průběh.
- A v poslední řadě je důležité zmínit, aby klienti nekrmili psa sladkostmi, mohlo by to poškodit jeho zdravotní stav.

2 Cíl a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jak se zdokonalila canisterapie v průběhu let v organizacích poskytující sociální služby v Českých Budějovicích.

2.2 Výzkumné otázky

Pro tuto práci byly zvoleny dvě hlavní výzkumné otázky:

HVO1: Jak se historicky vyvíjela canisterapie v Českých Budějovicích?

HVO2: Jak se canisterapie v Českých Budějovicích zlepšovala v průběhu let?

3 Metodika

3.1 Použité metody a techniky výzkumu

Pro zpracování výzkumné části bakalářské práce byl zvolen kvalitativní výzkum. Miovský (2006) a Hendl (2016) se shodují na tom, že definice kvalitativního přístupu není zcela jednotná a názory na ni se velice liší. „*Kvalitativní přístup chápeme jako určitý princip nebo rámec, určující v závislosti na výzkumném problému výběr a způsob aplikace kvalitativních metod*“ Miovský (2006, s.13). Disman (2002) se domnívá, že cílem kvalitativního výzkumu je utvoření nových hypotéz, nového porozumění a teorie. Dále se autor zmiňuje o redukci dat, o kterých rozhodují takřka výzkumné osoby, výzkumník je jen vede k tomu, aby říkaly to, co mu bude užitečné pro výsledky práce. „*Kvalitativní přístup je v psychologických vědách přístupem využívajícím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracujeme s reflexivní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání.*“ Miovský (2006, s. 18). Gavora (2000) říká, že při kvalitativní výzkumu je nález vyjádřen slovní podobou. Švaříček (2007b) uvádí, že pro kvalitativní přístup jsou typické tyto rysy: výběr tématu, analýza a interpretace dat a závěr výzkumu. Gavora (2000) uvádí roli výzkumníka, který se při samotném výzkumu snaží o bližší poznání zkoumané osoby a o dostání se do její situace, aby vše pochopil a mohl to kvalitněji popsat.

Disman (2002) u kvalitativního výzkumu rozlišuje tyto základní techniky: přímé pozorování, rozhovor, dotazník, analýza dokumentů. Švaříček (2007b) se zmiňuje o tom, že kvalitativní výzkumníci užívají tyto tři typy dat: data z rozhovoru, data z pozorování a data z dokumentů, tudíž pracují se slovy a textem. Gavora (2000) s tímto tvrzením souhlasí a uvádí, že v kvalitativním výzkumu je nález vyjádřen slovní podobou. Hendl (2016) uvádí, že veškeré materiály, které výzkumník získal při sběru dat, musí dostatečným způsobem archivovat. Gavora (2000) popisuje výzkumníka, který se při samotném výzkumu snaží o bližší poznání zkoumané osoby, a zároveň se dostává blíže do její situace, aby ji pochopil a mohl ji snáze formulovat. Dále autor uvádí, že hlavním znakem tohoto výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. To znamená, že si pozorovatel zaznamenává všechno, co vidí.

Při sběru dat byla použita metoda dotazování a technika rozhovoru. Dotazování je zásadní skupinou sběru dat, které je složeno z naslouchání, kladení otázek a získávání odpovědí (Hendl, 2016). Reichel (2009) uvádí, že techniku rozhovoru využívá spousta

oborů a značně ji používají pro svůj výzkum. Výzkumník si na začátku stanoví téma a sestaví si hlavní výzkumné otázky, které může obměňovat a rozvádět během výzkumu (Hendl, 2016). Gavora (2000) uvádí, že chtěné informace se získávají v přímé interakci s informantem, a rozhovor se tudíž realizuje buď tváří v tvář, nebo telefonicky. Švaříček (2007a) se zmiňuje o tom, že rozhovor dokáže získat odpovědi v přirozené podobě. Gavora (2000) uvádí tyto druhy rozhovoru:

- strukturovaný – to znamená, že otázky a odpovědi jsou předem stanoveny.
- nestrukturovaný – odpovědi jsou zcela svobodné a obvykle dává nové poznatky.
- polostrukturovaný – zde jsou dané možnosti odpovědí, ale dále se od respondenta žádá vysvětlení odpovědí.

K potřebám výzkumu byla zvolena technika polostrukturovaného rozhovoru. Reichel (2009) uvádí, že tento druh rozhovoru je typický tím, že tazatel má připraveno několik otázek, a u kterých není jednoznačně určeno jejich pořadí, a mohou se i trochu měnit a přizpůsobovat se tazatelovým potřebám.

Výsledky byly zpracovány pomocí kódování. To se vyznačuje tím, že pomocí operací jsou získané údaje rozebrány, konceptualizovány a na konec jsou dány dohromady novými způsoby (Strauss, Corbinová, 1999). Dále Hendl (2016) uvádí tři hlavní typy kódování, které zní takto:

- otevřené kódování – výzkumník hledá data umístěná v textu a pojmenovává je pod určitým kódem.
- axiální kódování – výzkumník shledává příčiny a důsledky, podmínky a integrace, strategie a procesy, které jsou propojeny do kategorií.
- selektivní kódování - výzkumník shání témata a kategorie, které jsou hlavním bodem vycházející teorie.

K potřebám výzkumu bylo zvoleno otevřené kódování. To se vyznačuje označením a tříděním pojmů v textu a pomáhá tím k redukci nabytých dat rozhovoru (Strauss, Corbinová, 1999). Dále autoři uvádějí, že při otevřeném kódování jsou údaje pečlivě studovány a porovnávány zjištěné podobnosti a rozdíly a jsou brány v potaz vlastní i cizí domněnky o jevu, a tím jsou odkryty nové věci.

3.2 Realizace výzkumu

Samotný výzkum probíhal ve třech organizacích poskytujících sociální služby v Českých Budějovicích. První organizace je Centrum BAZALKA o.p.s. Toto zařízení je nestátní nezisková organizace, která je určena pro klienty od 1-26 let s těžkým kombinovaným postižením a poruchami autistického spektra s přidruženým mentálním postižením. Jejich péče probíhá v rodinné atmosféře při zachování individuálního přístupu, který bere v potaz specifické potřeby každého dítěte. Cílem této organizace je ulehčit životní situaci rodinám s dětmi s těžkým kombinovaným postižením. (Centrum BAZALKA, ©2018).

Druhá organizace je Domov pro seniory Máj České Budějovice, příspěvková organizace. Je to organizace zřízená statutárním městem České Budějovice. Hlavní činností této organizace je poskytování pobytových a ambulantních služeb sociální péče. Cílovou skupinou jsou osoby s chronickým onemocněním, osoby s kombinovaným postižením a senioři, jejichž dolní věková hranice je 45 let (Domov pro seniory Máj, ©2018).

A třetí organizací je ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením z. ú. Jedná se o nestátní neziskovou organizaci, pracující na bázi zapsaného ústavu a obecně prospěšné společnosti. Tato organizace nabízí pomoc rodinám, které se starají o děti, mladistvé a mladé dospělé osoby s tělesným a kombinovaným postižením. Zajišťují komplexní koordinovanou péči v duchu uceleného systému rehabilitace prostřednictvím Střediska sociálních služeb, Nestátního zdravotnického zařízení a Škol a školských zařízení. Cílem poskytované péče je získat nejlepší individuální vývoj klienta při soběstačnosti a integraci v jeho přirozeném sociálním prostředí bez omezení rodinného života (ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z. ú., ©2018)

V rámci výzkumu jsem si vyhledala organizace, ve kterých se provádí canisterapie, na internetových stránkách. Poté jsem si vybrala a zkontaktovala výše uvedené organizace. Prostřednictvím telefonního rozhovoru jsem oslovila vybrané organizace a domluvila se na schůzce. Všechny vybrané organizace byly velice ochotné a snažily se mi ve všem vyhovět. Komunikační partneři mi byli domluveni na základě mých požadavků. Samotný rozhovor probíhal v organizacích na určených místech tak, aby se rozhovor dal provést a bylo zajištěno potřebné soukromí. Informanti byli obeznámeni s cíli výzkumu již před začátkem rozhovoru. Informanti byli přesvědčeni o anonymitě a byly jim zodpovězeny veškeré dotazy. Vedla jsem s nimi polostrukturovaný rozhovor a měla jsem předem připravené otázky. Na samotné odpovědi byl dán dostatek prostoru. Některé rozhovory

byly i se souhlasem respondentů nahrávány (viz Příloha č. 1.). U jiných jsem si odpovědi zapisovala. Souhlasy k rozhovoru jsou také přiložené (viz Příloha č. 1.). Všechny materiály a nahrané rozhovory jsou uloženy v mém osobním archivu.

3.3 Způsob výběru a charakteristika výzkumného souboru

V bakalářské práci byla využita metoda nepravěpodobnostního výběru výzkumného souboru. To znamená, že každý z prvků základního souboru nemá stejnou šanci = pravděpodobnost se dostat do výběrového souboru (Reichel, 2009). A dále byl zvolen postup, který se nazývá výběr úsudkem/účelem. Jedná se o to, že si výzkumník vybere sám své informanty, na základně svých znalostí zkoumané problematiky (Reichel, 2009). Dále autor popisuje, že se využívá hlavně pro malé výběry, při kterých počet nepřesahuje desítky jednotek. Pro výzkumné šetření byly využity organizace v Českých Budějovicích, které poskytují sociální služby, kde canisterapie aktivně probíhá. Dotazováni byli vybraní pracovníci ze tří organizací. Zejména Centrum BAZALKA, o.p.s, ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z.ú. a Domov pro seniory Máj České Budějovice, příspěvková organizace.

Z počátku do výzkumného souboru bakalářské práce měli patřit ředitelé a sociální pracovníci z vybraných organizací. Ale ukázalo se, že tyto osoby nejsou kompetentní odpovídat na stanovené otázky. A proto byli vybráni různí pracovníci, kteří s canisterapií v organizaci přicházejí do styku. Nakonec byli rozšířeni i o canisterapeuty, kteří do organizace pravidelně docházejí.

Výzkumný soubor tedy tvoří 3 pracovníci organizací a 3 canisterapeuti.

3.4 Etika výzkumu

Hlavní podstatnou roli ve výzkumu tvoří jeho anonymita, lépe řečeno, dokázat zkoumaným osobám, že výzkum je opravdu anonymní (Disman, 2002). Gavora (2000) uvádí, že je důležité stimulovat respondenta a navodit s respondentem přátelský vztah.

V souvislosti s výzkumem jsem se řídila podle etiky výzkumu. Konkrétně jsem brala v potaz pravidla, které definuje Reichel (2009) takto:

- Výzkumník je povinen práci provádět podle svých nejlepších schopností.
- Výzkumník musí být nezávislý a nesmí zastupovat zájmy jiných osob. A nikdy by neměl zneužívat výsledky výzkumu a ani je nijak zkreslovat.

- Pokud je výzkumník zaujatý řešeným tématem, nesmí ztratit objektivitu a citlivý náhled.
- Pokud jsou výsledky dosaženy týmovou prací, musí to výzkumník vždy uvést.
- Osobní nebo jakákoliv jiná citlivá a důvěrná data, která se získají během výzkumu, je výzkumník povinen zajistit proti zneužití a prozrazení. A pro další šetření nebo výzkumy je výzkumník povinen zajistit bezpečné uložení všech údajů. Výzkumná data smí být používána jen k výzkumným účelům.
- Výzkumník si vždy před vstupem do výzkumného prostředí zajistí povolení na základě ohlášení

Sama jsem se řídila etickými zásadami práce se zkoumanými osobami dle Reichela (2009) a to vypadalo takto:

Nejprve jsem zkoumané osoby seznámila s tím, čeho se výzkum týká a ujistila je, že odpovědi jsou anonymní. Obstarala jsem si informované souhlasy s rozhovory. Vzor je doložený v Příloze č. 1. Dále jsem zkoumané osoby informovala o použití zvukového záznamu, se kterým většina souhlasila a dala mi souhlas, který je také obsažen v Příloze č. 1. Ujistila jsem klienty, že záznam odpovědí i zvukové záznamy budou sloužit pouze pro výzkumné účely této bakalářské práce a jejich identita nebude prozrazena.

4 Výsledky

Pro vyhodnocení výsledků jsem použila otevřené kódování, při kterém jsem si několikrát četla přepsané záznamy z rozhovorů a hledala kódy. Pro každou výzkumnou otázku byly vytvořeny kategorie, ve kterých se nachází kódy pro danou otázku. Některé otázky jsou zpracovány do tabulek pro lepší přehlednost. Informanti byli označeni jako I1, I2, I3, I4, I5, a I6, aby byla dostatečně zachována anonymita.

4.1 Obecné informace

Obecné otázky sloužily k získání základních údajů o informantech. Zaměřila jsem se na pohlaví, povolání, délku působnosti informanta v organizaci a na jejich délku praxe s canisterapií. Pro přehlednost informací byla vytvořena tabulka č. 1.

Identifikační údaje

Informanti v délce působení v organizaci odpovídali různě. Nejdelší působnost byla 14 let a nejkratší okolo 3,5 roku. Dva respondenti pracují v organizaci již od jejího založení.

Dva informanti byli pracovníci přímé péče, jeden z informantů byl speciální pedagog. A zbylými informanty byli tři canisterapeuti. Všichni informanti byli ženy.

Praxe informantů s canisterapií

Z výsledku bylo zjištěno, že dva informanti nemají osobní zkušenosti s canisterapií. Jen s ní přicházejí do styku v rámci své práce, ale aktivně se jí neúčastní. Slouží spíše jako pozorovatelé nebo jako dohled nad klienty.

Informant I3 to odůvodňuje takto: „*Canisterapie je v mé třídě pouze rok, terapeutka k nám začala chodit od září, takže mé zkušenosti jsou jen malé. To já to s nimi fyzicky nedělám, já spíš asistuji nebo mám na starost klienty. Řeknu, co oni zvládnou nebo nezvládnou, nebo co je třeba u nich dělat. Spíš domlouvám, co se týče programu, jaké aktivity klienti potřebují. Ale samozřejmě v naší organizaci je canisterapie už od roku 2008, takže je u nás deset let.*“

I1 uvedl, že se v podstatě stará o zajišťování canisterapie, domlouvá termíny a doporučuje vhodné klienty a canisterapie u nich probíhá zhruba deset let. I1 říká: „*Osobně zkušenost nemám, nejsem canisterapeut, jen to organizuji. Doporučuji klienty, kteří by byli vhodní pro canisterapii.*“

Čtyři informanti uvedli, že mají s canisterapií praxi. Tři z nich byli tvořeni canisterapeuty. Jeden z informantů I4 uvedl, že jeho praxe trvá 5 let, ale samostatně pracuje 3,5 roku. A shrnuje své začátky takto: „*Nastoupili jsme před necelýma 5 lety, složili jsme vstupní testy. Předtím jsem začala co nejdřív chodit na klasický docházení, abych zjistila, kde to jak funguje. Poté na základě vstupních testů jsme chodili pod dohledem lidí, co mají už zkoušky, a ti nám říkali, co máme dělat, případně nás opravovali, jako na co máme dávat pozor. Když byla moje fena moc divoká, tak mi řekli, že si ji mám více srovnat, takže mi dávali rady. A zhruba po půl roce docházení jsme složili zkoušky a od zkoušek je to 3,5 roku, co to sama dělám. Prvně jsme chodili na jednorázové akce, což byly akce třeba u předškolních dětí. A pak také ty zážitkové akce, kdy si děti jen pejska pohladily, pomazlily a něco jsme si o nich řekli. Další jednorázové akce, které byly prevence, také pod dozorem zkušených pracovníků. A dělali jsme takto prevenci. Jakože jak mají pejska pohladit, aby se jim nic nestalo, jak mají zareagovat, když potkají cizího pejska venku. Začali jsme ještě dělat v rámci jednorázovek zážitkové akce s handicapovanými klienty. V rámci náhledů jsem zkoušela i polohovat, ale zjistila jsem, že to pro moji fenku úplně není. Nicméně polohovala mi, ale vlastně klienti mi reagovali na psa úplně jinak, vlastně celou dobu nechtěli ležet, jakoby něco si odleželi, ale spíš se celou hodinu řehtali. Sice k tomu uvolnění došlo, ale jiným způsobem. Takže jsem zjistila, že to není to pravé ořechové. A na základě toho jsem se rozhodla dělat s klienty s handicapem, kteří jsou aktivnější, a mohu s nimi dělat více.*“

I5 se canisterapií zabývá okolo 8 let a samostatně jí provádí něco okolo 5 let. A rozvádí to informace takto: „*Nejdříve jsem začala chodit jako dobrovolník bez psa, dělala jsem asistenci canisterapeutovi, starala jsem se o klienty, připravovala jsem je na cvičení a pomáhala terapeutovi s připravenými hrami. Když jsem si pořídila psa, tak jsem pak začala chodit sama. Takže canisterapií se zabývám okolo 8 let a samostatně jí provádím zhruba 5let.*“

Další I6 dělá zhruba sedmým rokem. A popisuje své první zkušenosti takto: „*Vlastně první rok po nastoupení do organizace jsem si pořídila první fenku, se kterou jsem se hned začala připravovat na canisterapeutickou práci. Praxe začala výběrem pejska, já jsem chtěla teda křížence, protože jako naprostý amatér jsem byla přesvědčená, a všichni mi to říkali, a dalo se to leckde přečíst, že kříženci jsou zdravější, což se tedy bohužel nepotvrdilo. No nicméně jsem tedy chtěla kříženku labradora, protože mi labrador přišel jako vhodné plemeno pro canisterapii a právě jsem jí chystala využívat na polohování*

klientů. No a zkontaktovala jsem se s výcvikovým canisterapeutickým sdružením. Tam jsem začala chodit na nějaký socializační výcvik štěňat a vlastně i k dospělým psům v rámci přípravy na zkoušky, takže cvičáky každou chvíli... A pak nás čekali vstupní testy. První je informační schůzka, kde se předávají informace, pak jsme chodili k několika náhledům v konkrétních zařízeních. Pak byly vstupní testy, kde se prověřovala povaha pejska, jeho vhodnost pro canisterapii. Pak až mohl docházet sám na canisterapii, ale s tím, že s námi chodil psovod, který zkoušky už měl. A nakonec byl výcvik završen pěti denním pobytem, kde se probíhaly teoretické přednášky a praktické zkoušky. A od té doby docházíme do organizací k různým klientům a u každé skupiny je canisterapie o něčem jiném.“

Tabulka. č. 1: Obecné informace

	Pohlaví	Povolání	Délka působnosti informanta v organizaci	Praxe s canisterapií	Délka působnosti canisterapie organizací
I1	Žena	Pracovnice v přímé péči	okolo 10 let	okolo 10 let	Okolo 14 let
I2	Žena	Pracovnice v přímé péči	14 let	Osobně nemá	Okolo 10 let
I3	Žena	Pedagožka	14 let	Osobně nemá	Okolo 10 let
I4	Žena	Canisterapeutka	okolo 3,5 let	okolo 5 let	Okolo 10 let
I5	Žena	Canisterapeutka	okolo 5 let	okolo 8 let	Okolo 10 let
I6	Žena	Canisterapeutka	Skoro 8 let	Okolo 7 let	Okolo 14 let

Zdroj: Vlastní výzkum, 2018.

4.2 Historický vývoj canisterapie v organizacích poskytující sociální služby v Českých Budějovicích

Tento okruh je zaměřen na to, jak se s canisterapií v začínalo v organizacích poskytující sociální služby a na začátky spolupráce organizací s canisterapeutickými týmy.

Z výzkumu bylo zjištěno, že všechny organizace spolupracují s canisterapeutickými týmy okolo 14 a 10 let. Někteří informanti uvedli, že canisterapii provozují již od založení organizace. Co se týče prvních začátků canisterapie v organizaci, tak dva informanti uvedli, že při zrodu canisterapii v organizaci nebyli přítomni.

Jak bylo uvedeno výš tak, canisterapie ve vybraných organizacích poskytující sociální služby probíhá již 14 a 10 let. Bylo zjištěno že, jí začínalo provozovat jen pár terapeutů s malým počtem psů. Z počátku se ani nevědělo, jestli vůbec bude zájem o canisterapii, a zda se vůbec u klientů uchytlí. Také vznikaly obavy, že se lidé budou psů bát. Většinou se terapie v samých začátcích skládaly z toho, co si terapeut pro klienty připravil. A do té jedné připravené aktivity byli zapojeni všichni klienti naráz. Vytvářely se aktivity, které měly obecný charakter. Nebraly se v potaz individuální potřeby klientů a dělalo se to, co se mohlo dělat s více lidmi. V dnešní době se canisterapie individualizuje a aktivity se volí přesně na míru klienta a nepraktikuje se na klientech to samé. Jde o to, aby terapie sloužila klientovi jako účinný nástroj pro zlepšení nebo udržení jeho stavu.

II popisuje začátky v organizaci takto: „Nejprve se u nás začínalo se skupinovou canisterapií, která tvořila skupinu 10 až 15 lidí. Samotná terapie probíhala tímto způsobem. Klienti seděli v kruhu a terapeut se psem stáli uprostřed něj. Měli pro klienty připravené hry, které byly spojeny s trénováním paměti. To vypadalo tak, že pracovník chodil ke každému klientovi a ptal se ho na různé otázky. Dále se hry zaměřovaly na procvičování jemné motoriky. Klienti připínali knoflíky do srsti psa, hladili ho, schovávali piškoty po těle, které pak pes hledal. Nyní provozujeme individuální terapii, protože ta našim klientům vyhovuje více. Canisterapeuti k nám chodí hlavně k osamělým klientům, kteří nemohou chodit a jsou často upoutáni na lůžku. A canisterapeut se jim věnuje na pokoji nebo přímo v posteli. Jsou využíváni hlavně psi menšího vzrůstu, aby mohli ležet s klientem přímo v posteli. Takto nám to vyhovuje více, protože canisterapeutický tým se naplno věnuje jednomu klientovi a nejsou ničím rušeni. A hlavně jak již bylo řečeno, tak tým chodí k osamělým klientům, tudíž je to pro klienty více prospěšné a stojí více o to, aby se jim věnoval v soukromí.“

I4 uvedl, že canisterapie probíhá v podstatě stále stejně, záleží spíše na klientech, jaké mají požadavky. A je na canisterapeutovi, jak se podle toho zařídí a co si pro klienty připraví.

I6 také uvádí, že je to vše stejné jak na začátku, jen se to u nich liší v docházce týmů. A rozvádí informace takto: „*Nejprve k nám chodil jeden tým, dále se začalo připojovat 5 zaměstnanců a 2 dobrovolníci, nyní k nám dochází dva týmy.*“

Tabulka č. 2: Začátek se spolupráci s canisterapii v organizaci

I1	Cca před 14 lety
I2	Cca před 10 lety
I3	Před 10 lety
I4	Před 10 lety
I5	Před 10 lety
I6	Cca před 14 lety

Zdroj: Vlastní výzkum, 2018

4.3 Zlepšení canisterapie v Českých Budějovicích

Tento okruh se zaměřuje zlepšením canisterapie v organizacích poskytující sociální služby v Českých Budějovicích. Zabývá se důvody používání canisterapie ve vybraných organizacích, tím zda se změnil počet klientů docházejících na canisterapii, a zda se změnil počet hodin canisterapie, a také kolik canisterapeutických týmu docházelo do organizace na začátku a kolik jich je nyní. Dále se zaměřuje na trendy v canisterapii a na problémy, které informanti vnímají při canisterapii.

Důvody k využívání canisterapie

Většina informantů se shoduje v tom, že hlavní důvody k využívání canisterapie jsou rozvíjení motoriky, relaxace při polohování, rozvíjení komunikace a rozvoj sociálního citění.

I6 popisuje důvody k používání canisterapie v organizaci takto: „*Určitě jako motivační prvek. Pejška jako obrovsej motivační prvek využíváme hlavně pro výuku. Využíváme AAA, AAE a AAT. Klienty to motivuje hodně pracovat, více se snažit více se soustředit, takže to je vlastně ten důvod.*“

Mimo jiné i k důvodům, které byly zmiňovány výše, informanti uvádí i svoje osobní důvody. I4 je popisuje takto: „Chtěla jsem dělat se psem něco užitečného, původně zachranářinu, ale zjistila jsem, že nasazení do praxe je hrozně složitý, hlavně s legislativou, protože ani záchranné systémy psí týmy ani nevolají. Takže nasazení do praxe by bylo spíš nedosažitelné. A nechtěla jsem to dělat v rámci sportu. Pak jsem vlastně potkala jednu holčinu, která se canisterapii věnovala a zrovna se připravovala na zkoušky. A vzhledem k tomu, že můj pes má velice dobrý vztah k lidem a vyloženě ho vyhledává, tak sem se rozhodla, že to zkusím.“

I1 se k důvodu vyjadřuje takto: „Jakoby důvod, to je složitě. Řeknu to asi takhle, jedna paní pracovnice s tím u nás jako první začala a zavedla nám to tu. Postupně k tomu začala přivádět i studentky ze zdravotně sociální fakulty, na které působila. A v rámci jakoby předmětu zooterapie na univerzitě k nám studentky docházely se svými pejsky. Poskytovali jsme tak službu klientům jako jakýsi nadstandard prostřednictvím zábavy.“

Informace ohledně důvodů používání canisterapie shrnuje tabulka č. 3.

Tabulka. č. 3 Důvody pro používání canisterapie

I1	Rozvoj motoriky, komunikace a sociálního citění, relaxace při polohování	
I2	Rozvoj motoriky, komunikace a sociálního citění, relaxace při polohování	
I3	Rozvoj motoriky, komunikace a sociálního citění, relaxace při polohování	
I4	Rozvoj motoriky, komunikace a sociálního citění, relaxace při polohování	Osobní důvody
I5	Rozvoj motoriky, komunikace a sociálního citění, relaxace při polohování	Osobní důvody
I6	Rozvoj motoriky, komunikace a sociálního citění, relaxace při polohování, motivační prvek při výuce	Osobní důvody

Zdroj: Vlastní výzkum, 2018

Změny v počtech klientů

Při zjišťování změny počtů klientů, se ukázalo, že se všech 6 informantů shodlo na tom, že se zájem o canisterapii čím dál více zvyšuje.

I4 se k tomu vyjadřuje takto: *„Zájem se zvyšuje, ale není kapacita na pokrytí všech zájemců. Zájem roste, ale psů je stále málo a i ti lidé, co to provádí, odpadávají. Ale zvedá se i informovanost a stále chodí nové týmy.“*

Dva informanti se shodují na tvrzení, že jak roste počet klientů v organizaci, roste i počet klientů na canisterapii. I1 uvádí: *„Počet je stále stejný. Pes by více lidí nezvládl, ale zájem je čím dál větší, ale jen o individuální terapii.“*

Je na místě proto zmínit, že počet klientů zajímavících se o canisterapii stále roste, ale většinou není možné přibírat k jednomu canisterapeutickému týmu další klienty, protože pes by takový velký nápor nemusel zvládat. Proto je snaha přivádět více týmu, aby mohlo být zahrnuto více klientů.

I5 říká, že počet klientů se zvyšuje a vidí to na tom, že se do jeho canisterapeutické aktivity dodávají noví klienti. I5 uvádí: *„ Počet klientů se u mě zvyšuje, například když jdu na canisterapii tak do mé skupiny se stále přidávají noví klienti. Takže nás je čím dál víc“*

Změny v počtech hodin canisterapie

Při zjišťování odpovědí na otázky ohledně změny počtu hodin canisterapie se čtyři informanti shodují na tom, že počet hodin je stále stejný, protože pes by více hodin nezvládl. Samozřejmě organizace by využívaly canisterapie daleko více i pro více klientů. Bohužel, ale není kapacita týmů pokrýt všechny zájemce. Jinak by canisterapie byla prováděna mnohem častěji. Ale organizace se snaží zavádět více týmů do praxe, a tím pádem se počet hodin razantně zvyšuje. Canisterapeut I4 se k tomuto tvrzení vyjadřuje takto: *„Hodiny se nezměnily, pes by mi více nezvládl, snažím to udržovat na 2x až 3x za měsíc.“*

Informant I5 uvedl, že počet hodin u něj vzrostl a snaží se docházet do organizace 2x za týden. I5 říká: *„ Počet hodin u mě vzrostl, zájem se zvýšil a tak jsem se rozhodla chodit 2x za týden.“* Samozřejmě jde také o potenciál psa a na jeho možnostech chození ke klientům. Jak bylo zjištěno v rozhovorech, tak canisterapeuti ví, co svému psovi a sobě

mohou naložit, aby to oba zvládali a nenarušili chod celé terapie. I4 se k tomuto vyjadřuje takto: „*Já jsem třeba zkoušela sem chodit i víckrát, ale to se ukázalo jako špatný nápad, pro psa to bylo až moc vyčerpávající, a tak jsem zjistila, že prostě zvládne jen určitý počet hodin.*“

Další informant I6 uvádí toto: „*Já chodím spíš podle potřeby. Ostatní dva týmy chodí 1x za 14 dní. Samozřejmě by se rádo využívalo více pejsků i více hodin, ale není kapacita.*“

Změny v počtech canisterapeutických týmů

Co se týče informací ohledně počtu canisterapeutických týmů, tak výzkum ukázal, že v každé organizaci se to liší. Dokonce i jedna organizace zaznamenala, že počet týmů klesl. V organizaci byly na začátku 3 týmy a nyní mají 2 týmy. Jinak v ostatních se počet zvýšil. Jak už bylo řečeno v předešlém odstavci, organizace se snaží rozšiřovat canisterapii, ale není dostatek canisterapeutických týmů na ideální pokrytí.

V jiné organizaci měli dříve 1 tým a nyní tam dochází 2 týmy. Ale zajímavé bylo, že na začátku v organizaci canisterapii dělali i dobrovolníci. Informant I6 to popisuje takto: „*Vlastně ze začátku chodil jenom jeden tým z canisterapeutického sdružení, který docházel jedenkrát za týden k nižšímu počtu klientů. Potom se začalo ke canisterapii přidávat pět zaměstnanců, co měli svoje pejsky. A dále i dva dobrovolníci. Každý vlastně docházel k jiné skupině klientů. A nyní máme dva týmy z canisterapeutického sdružení, ale budeme mít ještě jednoho, co se teď začíná připravovat na zkoušky.*“

Tři informanti uvedli, že dříve do organizace chodil jeden tým jedenkrát týdně. A nyní tam chodí stabilně mezi 2 až 4 týmy pravidelně v určité dny, takže se docházka zvýšila jak u více klientů, tak i více týmů a pokrylo se, co nejvíce klientů.

Dále také I5 dodává své poznatky: „*Co se týká mého docházení, změnilo se třeba i ti, že mého psa pak začaly znát i klienti, kteří k nám na canis nechodili, to samé pedagogové, takže se i zvýšilo povědomí. Jinak jsem i hodiny navýšila a chodím víckrát.*“

Dále k tomu dodal I3 své zkušenosti a to tak, že k němu osobně chodí jen jeden tým a dříve nechodil žádný, protože mu canisterapie byla nabídnuta teprve před rokem. Ale celkově do organizace dříve chodil 1 tým a nyní 4. I3 to popisuje takto: „*Když to řeknu takhle, tak k mým klientům dochází canisterapeutka teprve od září, takže my jsme měli na*

začátku nula týmů a nyní jeden. Ale samozřejmě do organizace chodil v začátcích 1 tým a nyní 4.“

Tabulka č 4: Zlepšování canisterapie

	Problémy s canisterapií	Změny počty klientů	Změna počtu hodin	Týmy	
				Dříve	Nyní
I1	Nedostatek týmů	Zájem se zvyšuje, počet je vyšší	Stejný	1	2
I2	Ne	Zájem se zvyšuje, počet je vyšší	Stejný	3	2
I3	Ne	Zájem se zvyšuje, počet je stejný	Stejný	1	4
I4	Pes není vhodný pro každého klienta	Zájem se zvyšuje, počet je vyšší	Stejný	1	4
I5	Legislativa	Zájem se zvyšuje, počet je vyšší	Vyšší	1	4
I6	Nedostatek týmů, strach	Zájem se zvyšuje, počet je vyšší	Vyšší	1	2

Zdroj: Vlastní výzkum, 2018.

Problémy při poskytování canisterapie

Dva informanti se shodli na tom, že žádné problémy při poskytování canisterapie nepociťují.

I2 uvedl: „ Jako problém vidím to, že canisterapeutické týmy mohou docházet jen 1x za 14 dní.“

I4 se k tomu vyjadřuje následovně: „ Problém vidím asi v tom, že se pes nesnese s každým klientem. Pocítila jsem to na vlastní kůži, když jsme docházeli za jedním klientem, který si nesedl s mým psem. Pes s ním odmítal spolupracovat, a tudíž jsme museli terapii ukončit. Takže vím, že klienti, co mají problémové chování, tak mi s nimi fenka dělat nebude.“

I5 uvádí toto: „Problém jako takový nevidím. Jen to, že canisterapie není sjednocená, každé canisterapeutické zkoušky vypadají jinak a jsou kladeny malé nároky na vzdělání canisterapeutů, takže nemají skoro ponětí o cílových skupinách a jejich problémech.“

I6 pociťuje tyto problémy: „Tak hlavně problém je, že je nedostatek týmů. A dále strach klientů ze psa a strach psa z klientů, ale s tím se dá pracovat. Zažila jsem, že se mi pes bál klienta, protože měl netypickou chuť a pohyby, ale díky pamlskům, které jsme psovi pomalu dávali, když se ke klientovi přibližoval, tak strach opadl. To samé u klientů, musí se jim vysvětlit, že jim pes nic neudělá, a také už pak není problém. Nebo se mi také stávalo, že se klienti báli velkých psů a nebo i tmavých psů. Například když jsme měli na akcích černé a světlé psy, tak všichni klienti chtěli ke světlým. To bylo velice zajímavé. Ale když to tak řeknu, tak všechny tyto předsudky se postupně odbourají, takže to ani problém jako takový není. Chtěla bych ještě uvést důležitou věc. Docházení není podchycené v legislativě, tak hodně těch zvířat dělá zkoušky, aniž by měli psi a ani lidi jakoukoliv zkušenost s klienty dopředu. Pokud řeknu, že vezmu psa na canisterapeutickou zkoušku, tak tam v zákoně není podložený, že ten pes se musí předem vzdělat a ani ten psovod.“

Dříve vznikaly i obavy ze psa, na kterého se stále pohlíželo, jako na šelmu, do jedné organizace chodil zpočátku velký pes zejména německý ovčák, a proto vznikal strach z tak velkého psa. To se ukázalo jako nesmysl. Časem se prohlubovala důvěra a začal být čím dál větší zájem, jak o velká plemena, tak i o malá. Jelikož se ukázalo, že nezáleží na velikosti, ale povaze psa. A zda dokáže probudit důvěru vůči klientům. Nyní není žádnou novinkou, že psím článkem terapeutického týmu je pes typu bull, mediálně známý jako „bojové plemeno“. A není známo, že by to byl problém pro klienty, kteří s ním přicházejí do styku.

I5 o tomto tvrzení hovoří takto: „Dřív se na canisterapeutické aktivity spíš používali zlatí a labradorští retrívři a nyní je ta škála plemen neskutečně rozmanitá a výjimkou nejsou ani ti pejsci typu bull.“

Trendy v canisterapii

Při zjišťování trendů v canisterapii se ukázalo, že 2 informanti nevědí o žádných nových trendech, protože se v canisterapii profesně nepohybují, a domnívají se, že spíše záleží na canisterapeutech, co si pro klienty připraví, a jak se chtějí dále rozvíjet své aktivity.

Další 2 informanti uvedli, že samozřejmě jsou, ale záleží hlavně na klientech, co je pro ně dobré a snaží se vytvářet individuální aktivity pro každého podle jejich problémů.

I1 uvádí, že v jejich organizaci je trend dělat individuální aktivity s jedním určitým klientem přímo na pokoji, protože se to více osvědčilo. Zdůvodňuje to takto: *„Dříve k nám chodili terapeuti, kteří měli připravené aktivity pro skupinu klientů, takže to bylo i více náročnější, jak pro terapeuta a psa, tak pro samotné klienty, nakonec jsme se rozhodli, že bude lepší individuální terapie, která bude spočívat v tom, že terapeut se psem bude chodit za klientem přímo na pokoj, kde bude probíhat samotná terapie. Toto se ukázalo jako mnohem lepší. I klienti jsou s tímto více spokojeni. Protože se canisterapeutický tým věnuje pouze jemu samému.“*

Další dva informanti uvedli, že samozřejmě jsou, ale záleží hlavně na klientech, co je pro ně dobré a snaží se vytvářet individuální aktivity pro každého podle jejich problémů. I4 tuto informaci rozvádí takto: *„Samozřejmě trendy jsou, ale záleží to na tom konkrétním psovi. Každý člověk i pes má své možnosti. Já se snažím pořád dělat něco nového, ale záleží hlavně na klientovi, co je pro něj dobré, snažím se dělat individuální aktivity pro každého podle jejich problému.“*

I5 informant uvedl, že se v poslední době snaží o sjednocení canisterapie, sjednotit canisterapeutické zkoušky a vzdělání terapeutů. *„Momentálně je snaha o větší profesionalizaci canisterapie, aby ji veřejnost přestala vnímat jen jako hlazení pejsků, a dostala se do povědomí, jako opravdová terapie. Dále je snaha o zavedení canisterapií do sociální práce. Je důležité také zmínit to, že se daleko více psi začínají využívat v pedagogických činnostech, při vzdělávání a začínají se hojně zařazovat do vyučování“* uvádí stejný informant.

I6 se k trendům vyjadřuje takto: *„Jako trend nic nevnímám. Vše se dělá v podstatě stejně. Žádné novinky nejsou, spíše se vytváří individuální aktivity pro určité klienty. Ale jako canisterapeuti se snaží stále víc vzdělávat, jezdíme na různá školení, ale řekla bych, že nic nového není. Jedině asi tak to, že se snaží sjednotit canisterapeutické zkoušky.“*

Tabulka č. 5 Trendy v canisterapii

I1	Individuální terapie
I2	Individualizace
I3	Individualizace
I4	Individualizace
I5	Individualizace, profesionalizace canisterapie, sjednocení canisterapie.
I6	Sjednocení canisterapeutických zkoušek, vzdělávání canisterapeutů, individualizace.

Zdroj: Vlastní výzkum, 2018.

5 Diskuze

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak se canisterapie zdokonalila v průběhu let v organizacích poskytujících sociální služby v Českých Budějovicích. Pro dosažení tohoto cíle byly sestaveny 2 hlavní výzkumné otázky. Pro každou otázku byly sestaveny další otázky, které byly pokládány informantům, kteří na ně odpovídali podle svých znalostí a zkušeností

První výzkumnou otázkou této práce bylo zjistit, jak se historicky vyvíjela canisterapie v Českých Budějovicích. Druhou výzkumnou otázkou bylo zjistit, jak se canisterapie v Českých Budějovicích zlepšovala v průběhu let.

Z výsledků vyplynulo, že organizace poskytující sociální služby v Českých Budějovicích využívají canisterapii celkem dlouhou dobu. V Českých Budějovicích se působnost canisterapie ve vybraných organizacích pohybovala okolo 10 až 14 let. Ale vezme-li se v potaz, že canisterapie je poměrně mladý obor, tak počátky canisterapie zde můžeme datovat již kolem roku 2004. Což není tak daleko od úplných začátků canisterapie v České republice. Jak zmiňuje Nerandžič (2006) ve své literatuře, tak do České republiky přišlo léčebné používání zvířat až po roce 1990, kdy teprve české společnosti začaly vstupovat do mezinárodních organizací zabývajících se touto disciplínou. Další rozvoj popisuje Svobodová a kol. (2014), kde se aktivity se psem dostávaly do většího povědomí až při založení Asociace odpovědného vztahu k malým zvířátkům v roce 1995. O dva roky později vznikla Canisterapeutická společnost, kterou založila MUDr. Galajdová. A dále se v roce 2001 objevilo i pár regionálních společností, které se díky PhDr. Jiřině Lacinové daly dohromady, a tak vznikla v roce 2003 Canisterapeutická asociace. V dnešní době, jak uvádí Svobodová a kol. (2014), jsou standardy stále stejné a pocházejí z pravidel organizace Pet Partners a canisterapie není v podstatě nikým řízena. A dále také autorka uvádí, že v České republice canisterapie stále není uznanou léčebnou metodou.

Z výzkumu je patrné, že je v canisterapii ještě co zlepšovat. Pět informantů se shodlo na tom, že se momentálně v canisterapii hodně individualizuje a aktivity se snaží vytvářet tak, aby byly stále nové a lepší. Dá se říct, aby byly na míru ušité pro každého klienta. Všech šest informantů uvedlo, že canisterapeuti si samy připravují vhodné aktivity pro klienty, tak aby byly pro ně přínosné. Také bylo zjištěno, že se canisterapeuti snaží stále vzdělávat a vymýšlet nové věci podle individuálních potřeb klientů.

Informanti uváděli, že o canisterapii se v momentální době zabývá čím dál více lidí. S tímto tvrzením se shoduje Stančíková a Šabatová (2012), které uvádí, že se o canisterapii zajímají jak laikové, tak odborníci. Z výzkumu bylo zjištěno, že canisterapie probíhají daleko lépe, než když se začala v organizacích využívat. Ve dvou organizacích byly zaznamenány změny, které se týkaly spíše organizační struktury práce. V jedné organizaci se na začátku využívala skupinová canisterapie, ale postupem času bylo zjištěno, že je pro klienty účinnější používání individuální terapie. A proto je zřejmé, že je snaha individualizovat aktivity. Tichá (2007b) uvádí, že výhodou individuální terapie je, že se lépe vytvoří program a cíleně se působí na určitého klienta podle jeho individuálních potřeb. A dále je to lepší v rámci intenzivnějšího kontaktu psa s klientem a terapie nebývá rušena okolními vlivy. Skupinová terapie je náročnější jak pro psa, tak i pro terapeuta. Kvůli tomu, že si musí zvolit vhodný počet klientů a musí je rovnovážně zapojovat do programu, aby se žádný necítil ochuzen (Tichá, 2007b). Podle Stančíkové a Šabatové (2012) je skupinová terapie přínosná v tom, že je práce v rámci kolektivu určena pro trénování komunikace, zlepšení komunikace a vztahů. Výhodou je, že se zapojí více klientů z organizace naráz, ale za to velkou nevýhodou je, že se těžko naplňují individuální potřeby klientů (Tichá, 2007b). V druhé organizaci se lišily začátky v podobě počtu týmů.

Dva informanti uvedli, že poslední dobou je trend o sjednocení canisterapie. A je snaha o větší profesionalizaci canisterapie a zařazení canisterapie do sociální práce. Tichá (2007c) uvádí, že je možné provádět canisterapii jako sociální služeb v rámci sociální rehabilitace, ale není oficiálně známá jako typ zdravotní terapie.

Problém v legislativě je vnímán i tím, že vlastně nikde není závazně stanoveno, jak má vypadat vzdělání psa a psovoda, co si canisterapeutický tým musí osvojit, než nastoupí do praxe, a jaká pravidla se mají dodržovat při poskytování canisterapie. Stručně řečeno canisterapeuti v podstatě neví, co mohou a co nemohou. Freeman (2005) s tím tvrzením souhlasí a uvádí, že certifikát canisterapeutických zkoušek má právní formu v podobě svědecké výpovědi, a díky tomu nejsou stanovena striktní pravidla pro kvalitu zkušebních komisařů, pravidla pro činnost a supervizi. Tudíž se příprava canisterapeutů liší, záleží na organizacích, které dělají canisterapeutické zkoušky, jaké teoretické základy při svých službách poskytují zájemcům. A jaké zkušenosti si s certifikátem canisterapeutické týmy odnesou. Dále autorka uvádí, že v podstatě není žádný zastřešující přehled metod, způsobů využívání a ani norem praxe. Dá se proto říct, že v právním řádu

České republiky není jasné zakotvení canisterapie. Pouze se jedná o normy chování lidí ke zvířatům, které se zabývají welfare zvířat a jejich ochranou (Svobodová, 2014). Dále jsou i normy, které se zabývají vstupem zvířat do zdravotnických zařízení (Nerandžič, 2006). A také jsou zákony ohledně zdraví zvířat a jejich veterinární péče (Svobodová, 2014). Pokud se zaměřím na samotné poskytování canisterapie v organizacích poskytující sociální služby, tak se zákony týkají pouze klienta. Tichá (2007b) uvádí, že při práci s klientem je důležité dbát na zákony ohledně ochrany jeho osobních údajů.

Dále bylo zjištěno, že zájem o canisterapii se stále zvyšuje. Všichni informanti se shodli na tom, že se zvyšuje povědomí. A že je čím dál více klientů na canisterapii. Čtyři informanti se shodli na tom, že většinou není možné přibírat k jednomu canisterapeutickému týmu další klienty, protože pes by takový velký nápor nemusel zvládat. S tímto souhlasí i Svobodová a kol. (2014), která poukazuje na problematiku přetěžování psa a nedopřívání dostatek odpočinkového času a dbání na welfare psů, protože jsou psychicky a fyzicky zatěžováni. Dále je snaha přivádět více týmu, aby mohlo být zahrnuto více klientů. Informanti se shodli na tom, že canisterapeutických týmů je stále málo. Dva informanti uvádějí, že zvládají zapojit i vyšší počet klientů. Při zjišťování změny počtu hodin se čtyři informanti shodují na tom, že počet hodin je stále stejný. Také z důvodu toho, že by pes více nezvládl. Svobodová a kol.(2014) uvádí, že psovod je povinen se časově zařídít podle individuálních potřeb svého psa, aby nedošlo k syndromu vyhoření, který je pro psa typický tím, že ztrácí zájem o spolupráci s lidmi, povely plní jen automaticky a nemá žádnou radost z práce. Stančíková a Šabátová (2012) dokonce zjistily i to, že pokud je canisterapie praktikována víckrát jak třikrát do měsíce, tak se u klienta objevuje přehlcení touto terapií a nejsou ventilovány jeho potřeby a nedochází k dosažení potřebného cíle. Galajdová (2011) uvádí, že denní návštěvy by neměly přesáhnout hodinu, ideální je půl hodina. Dva informanti se shodují na tom, že počet hodin organizace navyšují. Protože to oni i pes zvládají a nikdo není nijak omezen.

Z výsledků vyplynulo, že se začala používat různá psí plemena. Uvádí se jako vhodná plemena pro canisterapii tyto druhy: retrívři, ovčácká plemena, kolie, pudlové, knírači, teriéři (Vhodná plemena pro výcvik, ©2018). Nyní není žádnou novinkou, že se hojně využívají i plemena typu bull známá jako „bojová plemena“. Díky zážitku z mého výzkumu, při kterém mi byla umožněna účast na canistrapeutické aktivitě, jsem měla zkušenost poznat terapii s boxerem. Zpočátku jsem měla strach, jak na psa budou klienti reagovat, jestli s ním nebudou mít problém. Ale mé obavy byly vyvráceny a utvrdilo mě

to v tom, že pro canisterapii nejsou vyhrazená plemena psů, ale záleží na povaze. Dva informanti také poukázali na to, že je důležité socializovat psa, aby byl zvyklý na lidi i na ostatní zvířata. Eisertová (2007b) uvádí, že pro canisterapii není vhodný každý pes, provozování canisterapie je postaveno na vrozených povahových vlastnostech, na výchově a na socializaci. S tímto tvrzením se shoduje i Svobodová a kol. (2014), kteří uvádí, že je důležité si vybrat psa podle jeho povahových typů, a také je si ho zvolit důležité podle toho, na co se pes bude využívat. Nerandžič (2006) k tomu dodává, že vhodný pes se vybírá podle jeho vlastností a musí být následně dobře socializován a být v úzkém kontaktu s lidmi a především musí být zdravý po psychické a fyzické stránce, musí mít dobrý sluch a čich, a hlavně se musí dobře snášet s lidmi a s ostatními zvířaty.

Z rozhovorů vyplynulo, že canisterapie je důležitou terapií v rámci organizací poskytujících sociální služby. A její pozitivní účinky na člověka byly prokázány. Bajtlerová a kol., (2014) uvádí, že canisterapeutické aktivity napomáhají správnému psychomotorickému vývoji jedinců. Všichni informanti uvedli, že hlavním důvodem pro používání canisterapie v jejich organizacích jsou hlavně blahodárné účinky na člověka. Nerandžič (2006) se zmiňuje o tom, že psa je možné doporučit pro několik nemocí a i pro různá postižení, pomocí canisterapie se zlepšuje komunikace, jemná a hrubá motorika a celkově se člověk aktivizuje. Informanti uvádějí zejména tyto účinky: rozvoj motoriky, komunikace a sociálního citění, relaxace při polohování a motivační prvek při výuce. Galajdová (2011) uvádí, že procvičování hrubé motoriky je důležité, protože je třeba zatěžovat a používat svaly, šlachy a kosti. Tichá (2007a) popisuje cíl při trénování jemné motoriky pomocí manipulace s rukou, trénuje se to například pomocí zapínání obojku, česáním psa a hledáním předmětů v srsti. V rámci komunikace canisterapie pomáhá tomu, že se skvěle trénuje mluvení, pomocí povelů, které klient dává psovi, tím se trénuje výslovnost a pro klienta je příjemné, když ho pes poslechne Galajdová (2007). Tichá (2007a) uvádí, že zvíře slouží ke stimulaci sociálních kontaktů, díky kterému klient dokáže navázat oční kontakt smích a i dotykový kontakt. U polohování jde zejména o navození pocitu pohodlí u klienta, toto spočívá v přímém kontaktu mezi psem a člověkem tím, že se pes prohřívá klientovi svaly a tím dochází k uvolnění (Svobodová, 2014). Galajdová (2011) se zmiňuje i o tom, že bylo prokázáno, že pomocí psa opadáva pocit osamění, a tím se zlepšuje psychický i fyzický stav člověka.

6 Závěr

Cílem mé práce bylo zjistit, jak se canisterapie zdokonalila v organizacích poskytujících sociální služby v Českých Budějovicích v průběhu let. Teoretická část je zaměřena na problematiku zooterapie a to zejména canisterapie. K zpracování dat pro výzkum byl použit kvalitativní výzkum, metoda dotazování a technika rozhovoru.

Výzkumný soubor tvořilo 6 komunikačních partnerů. Z toho 1 speciální pedagog, 2 pracovníci v přímé péči a 3 canisterapeuti. Rozhovory se pohybovali v různém prostředí a nepřesahovali více jak třicet minut. Některé rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány a jiné zase byly zapisovány do záznamového archu. Ke zjištění zdokonalování canisterapie v průběhu let v organizacích poskytujících sociální služby v Českých Budějovicích byly zjišťovány odpovědi na výzkumné otázky. Výsledky byly seskupeny pomocí otevřeného kódování, díky kterému byly sestaveny kategorie. Ty se zabývaly obecnými informacemi, historickým vývojem canisterapie v Českých Budějovicích a zlepšením canisterapie v Českých Budějovicích.

Cílem práce bylo zjistit, jak se canisterapie zdokonalila v průběhu let. Z výsledků vyplynulo, že canisterapie se stále zlepšuje. Změny se objevily v rámci organizačních struktur. A také v tom, že se canisterapie zaměřuje na individuální potřeby klientů a snaží se vytvářet aktivity, které by byly pro klienta nejvhodnější, a aby se díky nim udržoval a zlepšoval jeho stav. Dále bylo zjištěno, že zájem a počty klientů jsou čím dál vyšší. Nicméně se organizace potýkají s nedostatkem canisterapeutických týmů na pokrytí všech zájemců. Také bylo zjištěno, že se používá velká škála psích plemen. Nadále bylo zjištěno, že se chystá sjednocení a profesionalizace canisterapie a i její zařazení do metod sociální práce.

Tato práce by mohla sloužit veřejnosti, canisterapeutům a organizacím poskytující sociální služby k tomu, aby se dozvěděli, jak se canisterapie v průběhu let změnila, profesionalizovala a zaměřila se cíleně na konkrétní klienty a jejich problémy. Popřípadě by mohla sloužit i lidem, co se canisterapií zabývají, aby se snažili dopomoci k razantnějšímu rozvoji canisterapie v České republice a zasloužit se o zlepšení canisterapie v rámci legislativního podchycení.

7 Seznam použité literatury

1. ALTAF, M., a kol., 2017. Ethnomedical and cultural practices of mammals and birds in the vicinity of river Chenab, Punjab-Pakistan. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*. 13(1), 2-24. doi 10.1186/s13002-017-0168.
2. ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z. ú., ©2018. [online]. Centrum ARPIDA. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <http://www.arpida.cz/>
3. BAJTLEROVÁ, I. a kol., 2014. *Využití vybraných druhů zvířat v zoorehabilitaci*. Praha: Česká zemědělská univerzita. 93s.
4. *Canisterapie* © 2017. [online]. Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/c-25-canisterapie.html>.
5. *Centrum Bazalka*, ©2018. [online]. Centrum BAZALKA. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <http://www.centrumbazalka.cz/#!/centrum-bazalka>.
6. COSTA-NETO, E., 2002. The use of Insects in Folk Medicine in the State of Bahia, Northeastern Brazil, With Notes on Insects Reported Elsewhere in Brazilian Folk Medicine. *Human Ecology*. 30(2), 245-259. doi <https://doi.org/10.1023/A:1015696830997>.
7. *Dělení animoterapie na AAA, AAT, AAE a AACR*, ©2009. [online]. Animoterapie. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/aaa-aat-aae-aacr.htm>
8. DISMAN, M., 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vydání. Praha: Karolinum. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
9. *Domov pro seniory Máj České Budějovice*, ©2018. [online]. Domov pro seniory Máj České Budějovice. [cit. 2018-02-01]. <https://www.ddmajcb.cz/>
10. EATON-STULL, Y., 2016. Mental Health Monitor: Animal-Assisted Crisis Response. *Social Work Today*, 18(2).
11. EISERTO VÁ, J., 2007a. Canisterapie – terminologie. In: VELEMÍNSKÝ, M., *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 60-61. ISBN 978-80-7322-109-6.

12. EISERTOVÁ, J., 2007b. Plemena psů využívaná pro canisterapii, výběr vhodných psů. In: VELEMÍNSKÝ, M. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 65-67. ISBN 978-80-7322-109-6.
13. EISERTOVÁ, J., ŠVESTKOVÁ, R., 2011. *Pohybové a volnočasové aktivity se zaměřením na problematiku canisterapie*. České Budějovice: ZSF JČU. 106 s. ISBN 987-80-7394-294-6.
14. *Etiologie psa*, © 2010. [online]. Working-dogs. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <http://www.02.working-dogs.eu/index.php/titulni-strana.html>.
15. FEJKUSOVÁ, H., MIČULKOVÁ, O., 2005. Canisterapie a aktivity se psem. *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Tvorba norem praxe I*. Brno: Sdružení Filia, s. 42-44. ISBN 80-239-5863-1.
16. FISCHER, G., 2003. Zvířata jako ko-terapeuti. *Mezinárodní seminář o zooterapii*. Brno: Sdružení Filia, s. 32-37.
17. FREEMAN, M., 2007. Terminologie v zooterapii. In: VELEMÍNSKÝ, M. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 30 - 37. ISBN 978-80-7322-109-6.
18. GALAJDOVÁ, L. 1999. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. Praha: Grada, Strom život. 160 s. ISBN 80-7169-789-3.
19. GALAJDOVÁ, L., GALAJDOVÁ, Z., 2011. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál. 168 s. ISBN 978-80-7367-879-1.
20. GARDIÁNOVÁ, I., HEJROVÁ, P., 2015. Využití drobných zvířat – savců, ptáků, ryb v zooterapii. *Kontakt*. 17(3), 194-199. ISSN 1212-4117.
21. GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
22. HANČLOVÁ, S., 2007. Canisterapie u senioru žijících v domově důchodců. In: VELEMÍNSKÝ, M. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s 135 - 140. ISBN 978-80-7322-109-6.

23. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 4. vydání. Praha: Portál. 440 s. ISBN 978-80-262-0982.
24. HYPŠOVÁ, D., 2003. Metodika felinoterapie, respektive návštěvní služby včetně loutkových pohádek se zvířaty. *Mezinárodní seminář o zooterapii*. Brno: Sdružení Filia, s 51-54.
25. KLIKOVÁ, A., 2004. Problematika právních aspektu pozorování canisterapie. *Mezinárodní seminář o zooterapii k tvorbě metodiky*. Brno: Sdružení Filia, s. 10-12. ISBN 80-239-3591-7.
26. KOHOUTOVÁ, P., GARDIÁNOVÁ, I., 2013. Využití koček v zooterapii. *Kontakt*. 15(3), 282-288. ISSN 1212-4117.
27. LACINOVÁ, J., 2003. Úvodní příspěvek – situace canisterapie v ČR. *Mezinárodní seminář o zooterapii*. Brno: Sdružení Filia s. 7-10.
28. LACINOVÁ, J., 2007. Historický vývoj zooterapie a její současný stav. In: VELEMÍNSKÝ, M. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 27 - 29 ISBN 978-80-7322-109-6.
29. LEV, E., 2003. Traditional Healing with Animals (Zootherapy): Medieval to Present-Day Levantine Practice. *Journal of Ethnopharmacology*. 85(1). s. 107 – 118. doi 10.1016/s0378-8741(02)00377-x.
30. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
31. NERANDŽIČ, Z., 2006. *Animoterapie aneb jak nás zvířata umí léčit*. Praha: Albatros. 160 s. ISBN 978-80-0001-8096.
32. ODENDAAL, J., 2007. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze vydalo nakl. Brázda. 176 s. ISBN 978-80-209-0356-3.
33. REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

34. ŘÍČÁNKOVÁ, V., 2007. Etiologie psa. In: VELEMÍNSKÝ, M. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 54-59 ISBN 978-80-7322-109-6.
35. STANČÍKOVÁ, M., ŠABATOVÁ, J., 2012. *Canisterapie v teorii a praxi: sborník her a pomůcek pro praktickou realizaci canisterapie u různých cílových skupin*. Vyškov: Sdružení Piafa. 103 s. ISBN 978-80-87731-00-0.
36. STEGMANN, A., MAZÁNEK, V., 2004. Lamaterapie – první pokusy. *Mezinárodní seminář o zooterapii k tvorbě metodiky*. Brno: Sdružení Filia, s. 76- 78. ISBN 80-239-3591-7.
37. STRAUSS, A., CORBINOVÁ J., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. 169 s. ISBN 80-85834-60-x.
38. SUROOWAN, S. a kol., 2013. Complementary and Alternative Medicine Use Among Mauritian Women. *Complementary Therapies in Clinical Practice*. 19(1). s. 36-43. doi <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2012.07.002>
39. SVOBODOVÁ, I., a kol., 2014. *Praktické využití psa v zoorehabilitaci*. Praha: Česká zemědělská univerzita. 193 s.
40. ŠUPÁKOVÁ, J., 2008. Hiporehabilitace v praxi. *Kontakt*. 8(2), 116-119. ISSN 1212-4117.
41. ŠVAŘÍČEK, R., 2007a. Hlubkový rozhovor. In: ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s. 159-183. ISBN 978-80-7367-313-0.
42. ŠVAŘÍČEK, R., 2007b. Kvalitativní přístup a jeho teoretická a metodologická východiska. In: ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s. 12-27. ISBN 978-80-7367-313-0.
43. TICHÁ, V., 2007a. Indikace a cíle canisterapie. In: VELEMÍNSKÝ, M. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 77 - 81. ISBN 978-80-7322-109-6.
44. TICHÁ, V., 2007b. Působení canisterapie. In: Velemínský, M., *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 192 - 193. ISBN 978-80-7322-109-6.

45. TICHÁ, V., 2007c. Stručný vývoj canisterapie. In: VELEMÍNSKÝ, M. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 112 - 113. ISBN 978-80-7322-109-6.
46. TVRDÁ, A., 2005. Canisterapie – krizová intervence. *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Tvorba norem praxe I*. Brno: Sdružení Filia, s. 42-44. ISBN 80-239-5863-1.
47. VALLEJO, J., a kol., 2017. The Therapeutic Use of the Dog in Spain: a Review from a Historical and Cross-Cultural Perspective of a Change in the Human-Dog Relationship. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*. 13(1), 1-17. doi 10.1186/s13002-017-0175-6.
48. *Vhodná plemena pro výcvik*, 2018. [online]. Helppes [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/vhodna-plemena-pro-vycvik/>
49. VÍZDALOVÁ, H., 2005. Welfare zvířat v zooterapii. *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Tvorba norem praxe I*. Brno: Sdružení Filia, s. 17-19. ISBN 80-239-5863-1.
50. VÍZDALOVÁ, H., 2007. Členění hiporehabilitace. In: VELEMÍNSKÝ, M., *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, s. 222-231. ISBN 978-80-7322-109-6.
51. VOTAVA, J. a kol., 2003. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Nakladatelství Karolinum. 207 s. ISBN 80-246-0708-5.
52. *Zooterapie*, © 2017. [online]. Duhová cesta, z. s. [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <http://www.duhovacesta.cz/ZOOTERAPIE.html>
53. ŽÁK, J., VOŠLÁŘOVÁ, E., © 2015. *Etiologie psů*. [online]. Brno: VFU [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <https://cit.vfu.cz/oz/IVA/etopes.htm>

8 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s využitím výzkumného rozhovoru týkající se bakalářské práce na téma: „*Historický vývoj canisterapie napříč organizacemi*“, která je vedena na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Bakalářská práce je psána na oboru Rehabilitační – psychosociální péče pro děti, dospělé a seniory Denisou Dufkovou.

Cílem tohoto výzkumu je zmapovat vývoj a zlepšování canisterapie v Českobudějovických organizacích. Pro účely výzkumu nejsou důležité osobní údaje respondentů (jako je například jméno, bydliště či organizace, ve které jsou zaměstnány). Rozhovor, který s Vámi bude zaznamenán, bude ihned po jeho pořízení anonymizován. Všechny výstupy z výzkumu a jeho analýzy budou citovány anonymně a bude s nimi nakládáno bez vazby na Vaši osobu či organizaci, ve které pracujete.

Pokud Vám některé z témat nebude příjemné a nebudete mít zájem o něm hovořit, tuto skutečnost budu plně akceptovat.

Z důvodu snahy o kvalitní výzkumné šetření budu náš rozhovor zaznamenávat na diktafon. Nahrávka bude zcela anonymní a obsažená data budou využita výhradně k účelům bakalářské práce. Audiozáznam zde slouží k tomu, aby se minimalizovalo riziko zkreslení informací, které mi v průběhu rozhovoru poskytnete

Děkuji za pozornost věnovanou těmto informacím a žádám Vás tímto o poskytnutí souhlasu s Vaší účastí ve výzkumu.

Denisa Dufková

Podpis:

Podle zákona 101/2000 sbírky o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů uděluji souhlas s účastí v uvedeném výzkumném projektu a s poskytnutím výzkumného materiálu.

V dne Podpis: